

Bodleian Libraries

UNIVERSITY OF OXFORD

This book is part of the collection held by the Bodleian Libraries and scanned by Google, Inc. for the Google Books Library Project.

For more information see:

<http://www.bodleian.ox.ac.uk/dbooks>

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 2.0 UK: England & Wales (CC BY-NC-SA 2.0) licence.

DISSERTATIONE IURIDICA INAUGURATA
EXAMINATA
BROCARDICVM VVLGARE:
STATVTA
EX
IVRE COMMVNI
ESSE
INTERPRETANDA

QVAM
*CONSENSV ILLVSTRIS ICTORVM FRI
RICIANAE ORDINIS*
SVB PRAESIDIO

MAGNIFICI ACADEMIAE PRO-RECTORIS
DN. SIMONIS PETRI GASSERI IC
POTENTISSIMO BORVSSIAE REGI A CONSILII INTI
ITEM BELLIC. ET DOMANIAL. IURIVM ET RERVM OECONOM
CAMERALIVM PROFESSORIS ORDINARII, SCABINATVS IN
DVCATV MAGDEBVRGICO ADSESSORIS
PATRONI SVI AD CINERES VSQVE COLENDI
*PRO SVMMIS IN VTROQVE IVRE HOM
RIBVS ET PRIVILEGIIS CAPESSENDIS*

D. XXIV. OCTOBR. MDCCCXXXI.

H. L. Q. C.

PVBLICE VENTILANDAM EXHIBET

AVCTOR

ALBERTVS SCHOENE
BREMENSIS.

HALAE MAGDEBVRGICAE, OPERIS GRVNERTIANIS.

S. R. G. IMPERII
LIBERAE REIPUBLICAE BREMENSIS
SENATVI SPLENDIDISSIMO,
*ILLVSTRIBVS, MAGNIFICIS, NOBILISSI
AMPLISSIMIS, CONSVLTISSIMIS
PRVDENTISSIMISQVE*

DOMINIS

DNN. CONSVLIBV

DNN. SYNDICIS

DNN. SENATORIBV

PATRIAE PATRIBVS

OPTIMIS MAXIMIS

DOMINIS MAECENATIBVS

FAVTOBIBVS

SVMMOPERE COLENDIS

PROSPERA QVAEVIS

**VIRI ILLUSTRES
MAGNIFICI NOBILISSIMI
AMPLISSIMI GRAVISSIMI,
MAECENATES SUMMO CVLT
VENERANDI,**

Vid mihi ad natale so-
lum ex bonarum ar-
tium mercatura reuer-
tenti maiori curæ esse
possit, quam vt VOS
• **PATRIAE PATRES,** propitio
ben

benignosque habeam? Quo enim is, qui in usus conuertere intendit, quod ex traditis antecessorum percepit, quique in republica vtile membrum se præbere nec in obscuro delitescere cupit, quo, inquam, is magis opus habet, quam patronorum auxilio, quo autem patrocínio præstantius quid existit? quam eorum gratia, qui reipublicæ tenent gubernacula, imperiumque exercent in ciues humanitate insigni mixtum. Sed quomodo huius particeps reddar felicitatis? demerere namque istam benevolentiam me non posse, scio. At precibus id, quod ex merito non obtingit, contendum a VOBIS, MAECENATES MAXIMI, qui sponte etiam ciues vel ideo solum, quia ciues sunt nullo alio ex merito humanitate summa amplecti consueuistis, præsertim vero

): (3 me,

me præcipua quadam gratia frui iam
iam sæpissime benigne permisistis,
qui tamen nihil vnquam aut demerere
aut præstare nec referre potui, nisi id
reputare velitis, quod **VESTRAM**
BENEVOLENTIAM grata memo-
ria colam. Amplector itaque occa-
sionem, quæ, dum hoc specimen in-
augurale edo, se offert, tam declarandi,
pia **HVMANITATEM VESTRAM**
me custodire memoria, quam quoque
in posterum **EAM** mihi benignam
exorandi. Eoque feliciores coëptorum
meorum euentus spero, quo magis fa-
uetis laboribus, qui solida legum do-
gmata a vanis doctrinis vindicant,
IPSIQVE solliciti sitis, **PATRIA IVRA** ab
impetu iniusto superstitione extera ad-
orantium facta seruare. Hæ ex reliquis
sunt causæ, quare **VOBIS, PATRONI**
SVMME COLENDI, has paginas fa-
cras

cras scribere ausus sum. Vade itaque libelle ad manus tam autoritate quam benevolentia conspicuorum PATRONORVM, EOSque non solum certiores redde de pietate, qua PATRIAE PATRES colam, sed & tibi & mihi EORVM exora gratiam, ex qua tibi, quæ deest, dignitas accedat, mihi vero in futurum quoque tempus præstantissimum obtingat PATROCINIVM. Cæterum quod in me est, nihil possum, quam pia addere vota: hæc enim AD SVMMVM NVMEN fundo, vt diuina sua clementia VOBIS, PATRES OPTIMI, tam in gubernanda republica, quam in priuatis negotiis cunctis adsit. Seruet VOS ad feros annos saluos & incolumes, ac omnis generis felicitate perfrui, VOBIS concedat benignissime! euehat VOS ad summum prosperitatis fastigium! Sic respublica

publica sub TALI IMPERIO PRVDENTIPa
cata ac omnibus bonis abundans erit.
Sic inclitarum VESTRARVM fami-
liarum splendor in immensum crescet:
sic sub hoc PRAESIDIO felix delite-
fcere poterò. Dabam Halæ die xxiii.
Octobris Anno MDCCXXI.

ILLVSTRIVM MAGNIFICORVM
NOBILISSIMORVM VESTRORVM
NOMINVM

deuotissimus cultor
ALBERTVS SCHOENE.

Q. D. B. V.

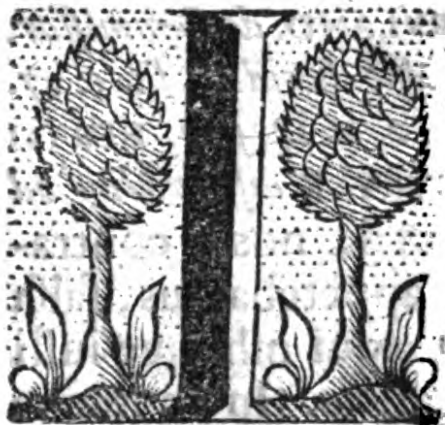
DISSERTATIONE INAUGVRALI IVRIDICA

EXAMINATVR

BROCARDICVM VVLGARE:

**STATVTA ESSE EX IVRE
COMMVNI INTERPRE-
TANDA.**

§. I.

Incidit nostra ætas in
feliciora illa Iurisprudentiæ
Germanicæ eiusdemque vber-
rimorum fructuum fœcundio-
ra tempora, posteaquam Sum-
mi Numinis prouidentia iamiam
per eximium temporis spatium
cordatissimi exstiterunt viri, qui non infelici suc-
cessu omnem mouerunt lapidem, ut animos Ger-
manorum cum a præiudiciis ipsorum Latii Iurium
tum eorundem glossatorum erroribus liberarent, qui
tam altas egerant radices, ut adhuc hodie plurimæ

Præfatio
commer-
Iuris pa-
studium

A

malæ

malæ herbæ exinde proueniant. Nihilominus hoc modo accidit, vt indefessis conaminibus & studiis vrorum de patrio Iure optime meritorum densa caligine dispelleretur, qua Icti ad vnum omnes ita circumfusi erant, vt nimia opinione de Iuris Romani & dogmatum præceptorum suorum, eadem coecitate laborantium, autoritate ac præstantia imbutis patriam disorderent leges, e contrario extera quæcunque, glossatorum aliorumque peregrinorum Ictorum nomenclaturæ in maximis essent deliciis. Quo quidem sermone in Romanas leges neutiquam calumniosus existere volo; prorsus enim non est animus dignitatem istam earum labefactare, gloriamue refringere meritam: sed tantum inquam, superstitiosum earum cultum, a Ictis in Germania ipsis priuato ausu exhibitum, immerito fulgorem Germanicarum legum habuisse. Et cum exteræ gentes auide litium suarum discrimina secundum scita Germanici Iuris dirimi cupierint, quod patet EX VENT. DE VALENT. *in Parthen. litigio* l. 2. c. 2. n. 19. & c. 14. num. 7. RVTGER. RVLAND. *de Commissa* part. 4. lib. 2. cap. 3. KELLER. lib. 2. *de Offic. Iurid. Polit.* c. 2. MEVIO *Iure Lubec. Prælimin. Quæst.* 2. n. 18. sqq. HERTZ *diss. de Consult. Legib. & Iudic.* §. 10. STRYCK *diss. prælim. de* *Vsum Moder.* §. 11. *ibique cit.* GOLDASTO; nos e contrario propria spernentes peregrina appetebamus, falsâ persuasione occæcati, ac si nihil æqui nihilque iustum esset, quod Latio non deberet originem. In eo itaque longe meliore nos vti fortuna, existimo, quam quæ maioribus obtigit, dum nobis redierit æuum illud, quæ pristina dignitas patriis legibus magna ex parte restituta & error iste communis explosus est, ac si leges Latii in Germania quoque vim ordinarij Iuris habere

rent, & vt vniuersalis regula valorem obtinerent præ patriis institutis, iisque tamdiu inhærendum, quam diu nulla expressa lege abrogatæ sint. Namque postquam CONRINGIVS, SCHILTERVS, KVLPIVS, COCCEIVS, HERTIVS, MEVIVS, STRYKIVS, THOMASIVS, BEYERVS, & alii viri magnorum nominum, qui adhuc in alma hac FRIDERICIANA legitimæ scientiæ solida dogmata secundum normam Germanicorum institutorum tradunt, lucem patriæ Iurisprudentiæ afferre, summa ope nisi sunt, sane ex eo Germanicarum legum prudentia novo splendore collustrata aliam longe vbique, tam in foris quam in academiis, induit faciem. Eorum itaque beneficio ea digni reddimur felicitate, vt Iurisprudentiæ operam dantibus, non amplius farrago peregrinarum vsu fori destitutarum & cumulus inertium conclusionum ad nostra iudicia minime aptarum nubesque pro Iunone opponatur. Verum ea potius sedulo traduntur, quæ in ipsis rerum argumentis obtinent; & dogmatibus perspicuis simulque vtilibus, is datur patrio Iuri, qui ei debetur, isque Romanis legibus, in nostra republica subsidiariis, iterum qui ipsis debetur honor, pro modo quem ipsa iuris analogia, cuiusque negotii & nostræ reipublicæ natura suadet. Quæ, quod rite ita fiant, non solum ipsius CICERONIS *L. I. de legibus* locupletissimo testimonio optime persuadentur, sed etiam a CONRADO SINCERO *Dissertat. Epistol. de German. LL. ac Rom. Iur. in republ. nostra origine* &c. §. 49. ibique citato BESOLDO assidue inculcantur. Quid ergo nostrarum, qui meliora edocti sumus, partium hac rerum facie erit? sane dedecori nobis cederet, si sanioribus principiis imbuti refrigereremus in opere, languidiorique studio in emen-

4 EXAMINATVR BROCARDICVM: STATVTA ESSE

danda Iuris nostri arte essemus. Sequamur potius
eorum alacritatem & industriam, qui hac in re fide-
liter facem prætulere, premamus eorum vestigia
& viæ, in qua constituti sumus, insistamus; ne nostris
& eorum desidia, qui vel data etiam opera adhuc in
sole cœcutiunt, crassiores tenebræ nostris mentibus
iterum offundantur. Optimo iure enim excitamus
tam a laudato CONRADO SINCERO *cit. diff. §. 24.* quam
STRYKIO *in Vsu Moder. tit. de iurisdic. §. I. p. 173.* imo
nuperrime per ea, quæ inter omnes maxime con-
mode differuit ILLVSTR. ACADEMIAE CANCELLARIVS
DN. DE LVDEWIG *in Iustiniani M. vita: introit. §. 7.* Quis
ergo non videt, cuicumque solidæ Iurisprudentiæ
nostræ, qua in Germania vtimur, cultori id apprimum
curæ esse debere, vt præiudiciorum reliquias, quæ elu-
gantissimo atque vtilissimo studio adhuc obsunt, pro-
fus amoliat & genuina principia in lucem reuoce-
Deinde operam dare debet, vt principiis rite dedu-
ctis, inepta erroneaque consectaria quæ ex antiquis
fabulis opinionum explosarum restant, eliminet, e-
que, secundum legitima fundamenta examinata, cum
his in luculentam redigat consonantiam: præsertim
cum familiaris nobis sit error, quod reiectis princ-
ipiis, nihilominus ea, quæ ex istis deriuantur, cupido
amplectamur.

§. II.

Scopus Dis-
sertationis ex
eo deductus.

Lubens itaque hac in re periculum faciam præ-
senti specimine inaugurali, cuius thema, a PATRONO
mihi præscriptum, conclusionem quandam commu-
nem sed erroneam & ex falsis principiis prouenientem
concernit ex patrio iure examinandam, quæ tamen
simul principium aliquod plurimarum aliarum the-
si-
fui

sium constituit. Et quidni labor iste conduceret, cum palam sit, quod ante omnia de earum rerum veritate aperte constare debeat, quibus aliæ magni momenti doctrinæ nituntur. Huc itaque omnino ea maxime spectant, quæ ipsius Iurisprudentiæ requisita concernunt & Iurisconsulti officium instruunt; hæc enim si rite se non habeant, quomodo recti quid exinde in Iurisprudentia exspectabimus. Complectitur autem Iurisprudentia artem interpretandi leges, & ad facta eas applicandi; iisque Iurisconsulti officium absoluitur. Istam hac vice aliqua ex parte, nimirum quoad patriæ leges curo. Namque instituitur omnis legum, adeoque etiam Germanicarum, interpretatio vel secundum regulas communes, vel secundum Iurisprudentiæ proprias: hæc continent axiomata, quæ a iurium peritis pro parte ex logicis regulis, maximam partem vero ex principiis iuris, eum in finem deducta, ut dubia circa interpretationem legis & mentem legislatoris inuestigandam occurrentia ex istis explicari possint. Quod si ergo hæ regulæ ex ineptis principiis depromptæ sint, aut analogiæ iuris aduersentur, non possunt non absurdissimæ euadere legum declarationes, quæ iuxta talem normam componuntur. Inde est quod etiam in nostro iure explicando, adhuc hodie ab iis, qui eiusmodi erroribus sese manciparunt, sæpissime non minus insipidæ protrudantur interpretationes, quam ista Neruæ olim derisi, quod, referente PAVLO in *L. 9. D. in quib. caus. pign. vel hypoth. tacit. contrab.* monstrauisset; per fenestram seruos detentos ob pensionem liberari posse. Non enim Germanica Iurisprudentia vacua est ab huius generis inconcinnis Ictorum commentis, quæ falso obtentu

pro amissi iustæ interpretationis venditantur. Hu
 etiam refero peruulgatum illud, quod plerorumqu
 ICtorum scriptis celebratur, dogma: de statutoru
 interpretatione ex iure Communi faciendâ; quæ re
 gula sane ex iuris Romani institutis & glossatorum a
 illud doctrinis hausta, ex inepta quadam & peregr
 norum præcipue Iurisperitorum opinione, apud no
 oppido falsa, omniumque maxime incongrua de no
 stris quoque statutis prædicari solet. Sic nimirum
 clamitant: esse communem opinionem, imo omnium
 communissimam, quod statuta stricte sint interpre
 tanda, ita ne lædant ius Commune; MENOCHIVS *Com*
5. n. 2. 3. seqq. TIRAQVELL. *ad L. 8. C. de reuoc. donat. § re*
tract. proximit. §. I. Gl. comm. n. 71. GALLINIVS *de verb. s*
gnif. lib. 5. cap. 7. n. 8. ALDERAN. MASCARDVS *tract. de in*
terpret. statut. tot. con. luf. 2. § 11. HONDED. *Consult. 32. n. 4.*
 Sic aiunt: statuta sunt sterilia tanquam mulæ, quæ
 non pariunt, & ideo sunt stricti iuris & stricte intelli
 genda BERTAZZOL. *Consil. crim. 175. n. 13. l. 1.* VIVIUS *deci*
Neapol. 506. n. 16. MASCARDVS *cit. tract. concl. 4. n. 5.* sic vo
 lunt, statutum intelligendum esse, prout cantet: OSAS
decis. 4. n. 10. MASCARDVS *cit. loc. n. 6.* ita docent, statutum
 proprie & iuxta corticem immo Iudaice esse intelli
 genda, MEREND. *L. 2. controu. c. 10. § 13.* GRIVEL. *decis. 8.*
n. 25. & pro vt iacent IASON. *in auth. nouissima C. de in of*
testa: Et quæ huius generis reliquæ sunt argutiæ. It
 quoque hæc axiomata ad nostra statuta applicant vni
 ore ICti magnorum alias nominum GAILIVS *I. obseru. 5.*
n. 8. § passim MYNSING. *I. Obseru. 5.* BESOLD. *in Consult.*
P. II. Conf. 68. n. 31. 36. 33. ID. *P. IV. Conf. 149. §. 17. 23.* MYLE
 AB EHRENBACH, *de princip. § stat. Imp. R. Germ. P. II. c. 3.*
 §. 12. ARTHVRVS DVCK *de ant. iur. ciu. Rom. in dom. Principi*

Christian. Lib. II. c. 2. §. 17. CARPZOV. P. III. decis. 295. n. 21. immo & quodammodo idem asserit STRYKIVS Diff. prælim. ad Vsum Mod. §. 33. Attamen hi omnes fere non potuerunt non intelligere, quod hæc effata solida ratione destituantur & iuris analogiæ palam repugnent; ideo innumeras exceptiones finxerunt, ab his axiomatibus declinantes, ita vt earum frequentia insulfas has regulas prorsus absorbeat. Qua propter ab hac opinione abesse & in diuersam discedere sententiam cogor, nec possum cum Ictorum cohorte asseuerare, quod Germanorum Statutorum stricta interpretatio facienda sit; præcipue, cum principia, quibus hic error originem debet, a viris in patriæ institutis sagacissimis iamiam remota sint. Adeoque hoc specimine inaugurali, in regulæ huius veritatem inquirere, & hoc modo demonstrare conabor, statuta Germanica, non secundum hanc amissim diiudicanda, sed eorum interpretationem ordinario modo esse instituendam. Neque a proposito dimoueor per communem Ictorum contrariam sententiam eorumque autoritatem, cum certus sim: perniciosum esse in Iuris arte, interpretari leges ex aliorum opinione & autoritate, non ex ratione, turbamue sequi cæco impetu; & calcar mihi addit IPSE IMPERATOR in *L. 1. §. 6. C. de Veter. Iur. Enucl.* ita constituens: sed neque ex multitudine autorum, quod melius & æquius est, iudicatore; cum possit vnus forsan & deterioris sententia & multas & maiores in aliqua parte superare. Id tamen ingenue confiteor, me non esse primum, qui falsitatem huius dicterii aduertit; sed iam ante me laudatus ILLUSTRIS ACADEMIAE CANCELLARIVS DN. A LVDEWIG *Opusc. Miscell. Tom. II. lib. IV. opusc. I. §. I. not. bb.*

CONRADVS SINCERVS seu KVLPISIVS *cit. diff. epist. §. si. ne*
 non ex isto iterum GEORG BEYERVS *Delin. Iur. ad ff. tit. a*
Orig. Iur. ad posit. 382. not. d. THOMASIVS diff. de stat. in
per. potest. legislat. contr. ius commun. §. 77. imo & MEVIVS
ad Ius Lubecens. passim errorem hunc deprehenderunt.
 Cum tamen priores tantum breuissimis & summatis
 rem attingant prolixioremq; tractationem aliis re-
 liquerint, MEVIVS autem nec ipse semper secum sen-
 tiant, sed dissonantium axiomatum cumulo sæpe in
 contraria abreptus sit, præterea vero adhuc hodie
 recentioribus quibusdam incongrua hæc dogmata
 assidue repetantur: hinc vituperandus non ero, si PA-
 TRONORVM iussibus obediens hocce proverbum vber-
 riore opera examinem.

§. III.

Ordo tra-
ctandorum.

Ne tamen dissentientibus aliquid affingere, ne
 sine sufficiente ratione ab eorum sententiis diuortium
 facere videar, sed potius iustis instructis rationibus
 asserta mea exponam, & denique demonstrarem non
 perperam hæc a me dici; idcirco hoc modo totam
 causam perficiendam esse, eoque ordine me posse in-
 eedere, arbitror: vt nimirum ipsius huius brocardicæ
 quod vocant, vulgaris sententiam exponam, quæ
 scilicet sibi statutorum, Communis Iuris & strictæ
 istorum interpretationis nomine velint. Icti. De
 inceptam dabo, vt genuina cum statuta in
 terpretandi Germanica, tum strictæ interpretationis
 fundamenta eruam, eaque applicem ad statuta & hæc
 cum Iure Communi conferam. Postea dissentien-
 tium rationes limato iudicio perpendendæ venient
 & discutiendæ, indicato simul erroris huius commu-
 nis fonte. Porro demonstrandæ erunt quedam falsæ
 conclu-

conclusiones, quæ ex hoc principio & dictorio incongruo promanarunt, omnibus tamen familiares sunt. Tandem periculum faciam in vindicando genuino sensu textuum quorundam ex Patriæ statutis, qui alias secundum amissim triti istius sed erronei interpretandi principii considerati, in iniquam sententiam solent detorqueri.

§. IV.

Rem ipsam itaque ut aggrediar, primo loco perpendenda occurrunt in proverbio nostro statuta; quæ ut rite secundum finem præsentis instituti consideremus, non indigent, ut deductionem verbi alte repetam & vindicem, sed exploratum est, quod ILLVSTR. DN. BOEHMERVS *diff. de nat. statut. provinc. c. II. §. I. aduersus ANDREAM AB EKEA ex CICERONE* aliisque adstruxit; statutum descendere a statuere idque denotare, decernere, destinare, constituere; itaque & sancire & præfinire innuit, ac statutum pro subiecti diuersitate, cui adiicitur, vel decretum, destinatum, præfixum, constitutum, sancitum continet, qui significatus præter citatos vel etiam ex sequentibus apparent Iureconsultis familiares. Sic statu liberorum sub conditione decreta libertas dicitur, statuta libertas *L. 15. §. 16. D. de noxalib. act. L. 81. §. penult. de legat. 1. L. 9. in fin. D. de opt. legat. L. 6. pr. D. de statu liberis & L. 1. pr. eodem: Paulus* ita explicat: Statu liber est, qui statutam & destinatam in tempus vel conditionem libertatem habet. Pari modo *L. 6. D. de in integr. restitut.* dicitur: dominis eorum dabitur, non ultra tempus statutum, in integrum restitutio, quod idem *L. 20. pr. de minor. 25. ann.* habetur & denotat, tempus constitutum, sancitum. Nec non *L. 7. C. de proxim. sacr. scrip.* aliquoties statuti dicuntur, qui

B

intra

intra numerum ordinarium sunt constituti: imò *L. n. C. de fide instrument.* legitur: adeo vt nec illud in huiusmodi venditionibus liceat dicere, quod pretio statuto necessitas venditori imponatur, vel contractus venditionis perficere, vel id quod emptoris intere ei persolvere: qua iubetur, quod eiusmodi contractus emtionis qui ex conuentione non nisi scriptis perficiendi sint, nullam perfectam obligationem producere debeant, antequam scriptis omnia concepta, mundum redacta & subscriptione absoluta sint, et si pretium certum iam a partibus pro re vendenda conuentione decretum & constitutum sit. Verum mittam hæc de generaliore verbi: statuere, significatu, & potius ad me conferam, quæ statuta primario & absolute dicta concernunt, ac quo significatu de statutis in iuris disciplina occurrunt notatu digna, ex quibus antea omnia Romani iuris vsum dicendi considerare teneor, ex quo vel in reliquis iuris partes transit, vbi cum quo reliquarum legum sermones de statutis comparari solent.

§. V.

Quæ ex Romano iure ad statuta referantur.

Quapropter cum statuti acceptio hæc a statuere sit, pro diuersitate subiecti, de quo prædicatur, existimo, statutum, si de legibus aut iure sermo sit, significare ius statutum, iura statuta seu constituta, facta; inde quoque factum esse, arbitror, vt per excellentiam statutum & statuta absolute & sine subiecti adiectione sæpe dicta & usurpata sint pro iure sancitis. Hac de causa statutorum pro iuribus sancitis significatio duplex in iure Romano eiusque scriptoribus occurrit, altera generalior, altera specialior & restrictior. Iuxta priorem significatum denotant statuta

qua

quæcunque iura constituta seu sancita ita vt etiam constitutiones IMPERATORVM non solum comprehendant, sed etiam Ipsi IMPERATORES de suis constitutionibus hoc verbum vsurpauerint: hoc modo in *L. 3. C. de sententiis ex periculo recitandis* IMPERATORES verba faciunt sequentia: Statutis generalibus iussimus, vt vniuersi iudices &c, adde *L. vnic. C. nemin. lic. sign. Saluat.* ibi ita IMPERATORES constituunt: grauissima pœna multando eo, qui contrarium statutis nostris tentauerit. At deinceps specialior significatus statutorum ICTis familiarior & magis frequens est, inter quos vsu venit ista statutorum denominatio, vt designent sanctiones particulares, quæ dependente quadam a superiore & delegata vel speciali gratia concessa potestate ab iis proponuntur qui maiestatem adeoque legislatoriam potestatem per se non habent cf. *ILL. DN. BOEHMERI cit. diff. c. 2. §. 2. 3. 4.* Qua de causa ICTi, si secundum ius Romanum de statutis differunt, intelligere solent leges municipales, v. *CAEVINI & alia Lexica Iuridica.* Nimirum non quidem intelligunt istam legem generalem municipalem, quam ICTi in rubrica *Tituli D. ad municipalem & de incolis* indigitatam esse existimant *RAEVARDVS Varior. III. 15. FR. DE AMAYA in in L. 10. de municip.* secundum quam iura & instituta municipiorum ex Romanorum concessione æstimanda essent, quorsum non solum diuersas leges *Tit. D. ad municip. & de incolis* sed etiam reliquorum titulorum, immo integram vere tractationem *Lib. 50. D. pertinuisse*, rite censuit *CELEBER. DN. HEINECCIUS in Pandect. ad hunc tit. §. 305.* quicquid *CVIACIVS L. 9. obseru. 37. in pr.* dissentiat; infirmum enim est argumentum quod ex *L. 2. C. de veter. Iur. enucl.* ideo deducit, quod hic ha-

beatur: ad municipales: namque pluralis non com-
modiorem rubricæ sensum reddit, quam singulari
numerus, & non impedit, quo minus subintelliger-
dum sit: leges municipales. Verum statutorum no-
mine istæ appellantur leges municipales in specie ita
dictæ, quæ fuerunt propria instituta & decurionum
decreta municipiorum illorum, vel in Italia vel extra
eam, quorum ciuibus indultum erat, suis legibus &
suo iure uti, & qui muneris tantum cum populo Roma-
no honorarii participes, nullis aliis necessitatibus, ne-
que vlla populi Romani lege adstricti, ni populus eo-
rum fundus esset, uti descripsit A. GELLIVS *Noct. Attic. Lib. 10. c. 13.* addatur FESTVS, HOTOMANNVS *coment. verbor. Jur. Rom. Lib. 1. c. 13.*
Quæ municipia in plurimis imitata sunt rempublicam
Romanam, ut itaque propriis suis legibus regeren-
tur. *L. 3. D. quod vi aut clam. L. 3. D. de sepulchr. violat. C. 1. C. de Legibus III. 16:* ac uti Romæ SCta fiebant, ita
instar eorum in municipiis habebantur decurionum
decreta, quæ statuere ipsis permittebantur iuxta me-
dum ab Imperatoribus præscriptum *L. 1. §. 4. §. 2. §. 1. C. de Decret. ab Ordin. faciendis.*

§. VI.

Quid statuta
Iure Canoni-
co.

Eodem modo Ius Canonicum statutis aliquando
generalioris legis communis cum a seculari pote-
state tum ab imperio ecclesiastico & spiritali latæ si-
gnificatum tribuit, quod ex plurimis textibus vide-
re licet, præsertim autem *c. 8. C. II. Q. 1. §. 1. c. 8. X. de Con-
sanguinit. & affinit.* leges humanæ ingenere statutorum
nomine appellantur. Quod vero leges ecclesiasticæ
generales hoc nomine veniant, perspicitur exinde
quod partim conciliorum decreta utpote CABILONEN-
SIS, CARTHAGINENSIS, TOLETANI statutorum nomine
veniant

veniant per *c. 106. C. 1. Q. 1. c. 36. C. 11. Q. 6. c. 34. C. 27. Q. 2.* partim ipsorum Pontificum epistolæ decretales ita dicantur secundum *c. 8. distinct. 61. c. 4. distinct. 76. c. 107. C. 1. Q. 1. c. 11. de rescriptis in 6to c. 1. de renunc. in 6to.* Deinde pariter sæpe numero in Iure Canonico per statuta indicantur leges particulares & a delegata quadam & dependente potestate vel seculari vel ecclesiastica, nimirum synodo vel Episcopo profectæ, quorum spectant *c. 8. X. de iniuriis & damn. dat. c. 1. & 2. de constitut. in 6to. c. 9. de hæreticis eod. Clement. Ex gravi: 1. de Vfuris.*

§. VII.

At præterea in Germanica Iurisprudencia amplius aliquid adhuc denotant statuta, & vario in sensu hoc vocabulo vtuntur leges & Icti. Etsi enim sæpius ipsæ leges Imperii vniuersales, RECESSVS nempe, de se ipsis verbum: statuere, prædicent, ita vt æquipolleat verbo *setzen*: sicuti vel maxime ex RECESSV IMPERII SPIRENSI *de Ao. 1570. §. 80. liquet per verba: Darum ordnen und statuiren wir* item §. 81. *Serners statuiren und ordnen wir* nec non §. 82. *aus was billichen Ursachen, die wucherliche Contracte, in gemeinen Rechten und etlichen unseren Reichs-Abschieden verbothen, ist unnöthig zu erholen: Derohalben wir Cammer-Richter und Beyfigern befohlen haben wollen, in solchen Sachen was einmahl statuirt und verabscheidet, in kein ferneres Nachdencken zu ziehen.* Nihilominus plerumque statutum angustiore significato, vario tamen, vsurpatur; nimirum subinde intelligere solent cum leges, tum etiam Icti omnes sanctiones & ordinationes in Imperio particulares, seu quæ vniuersalem Imperii legem non constituunt, nulla habita distinctione, siue a legislatore immediate siue mediate procedant ex eius

Quid stat
denotent
Germanis

delegatione aut consensu. Ideoque Statuum Imperii siue sit Princeps siue Ciuitas immediata, qui in suis territoriis legislatoria potestate pollent, constitutionibus & reliquis legibus, integris regionibus vel prouinciis datis denen Landes-Ordnungen, Statutorum nomine imponitur in RECESSV IMPERII de Anno 1654. §. benebenst sollen: *verbis*: bey administration der heylsamsten Iustitz, so wohl die Statuten und Gewohnheiten als Reichs-Abschiede und gemeine Rechte vor Augen haben quod item ita habetur in ODRIN. CAMERAL. Part. I. rubr. 13. n. 1. *verb.* sondern auch des Reichs gemeine Rechts Abschiede und den jetzt bewilligten und auf diesen Reichstag aufgerichteten Frieden in Religion und andern Sachen auch Handhabung des Friedens und ehrbare Landliche Ordnungen, Statuten und redliche ehrbare Gewohnheiten, der Fürstenthüner, Herrschafften und Gerichten Urtheil fassen und aussprechen: idemque eisdem fere *verbis* repetitur *rubr.* 58. Ciuitatum Imperii immediatarum leges statuta eodem modo dici, nec ex his solum simul patebit, verum etiam præter exempla Iuris Hamburgici, Wormatiensis, testimonium perhibent luculentum, Patriæ charissimæ Bremensis Ciuitatis scita, quæ inscribuntur: *Statuta Reipubl. Bremensis primum a Dno Henrico Krefftingio I.V. & quondam Consule huius Reipubl. in nouum ordinem redacta, atque glossis siue notis illustrata &c.* quod nomen iam non tantum in diuersis textibus, sed etiam in glossis imo & in sententiis, denen Ordeeln, statuta clarantibus & tacito Reipubl. consensu ex diuturno vsu statutorum valore æstimatis iisque adiectis, plura vna vice repetitur, licet hæc Patria Iura aliis quoque designentur nominibus: Tassell und Boed darinn

dat Stadt-Recht und Bürgerliche Eintracht verfabtet ꝛ. Ordinantien und Reformatien, Verdrachte, Neuwe Eindracht; vide Neuwe Eindracht *pr. § 1.* Quid ergo mirum, si Icti Statuum Imperii leges has statutorum nomine appellent, quod præter supra §. 2. *citatos BESOLDO Consult. P. IV. Conf. 159. alibique SCHWEDERO iure publ. part. spec. sect. 2. c. 13. VITRIAR. iur. publ. L. 3. tit. 17.* & aliis familiare est; Id quidem libenter confiteor, melius istos egisse & agere, si aliis & magis aptis terminis eas designassent, cum hoc modo legum eiusmodi natura facile confusa sit cum statutis Romani Iuris municipalibus; vti æquiucatio semper errores gignere solet. Deinde statuta sunt iura particularia ab iis, qui Status Imperii non sunt adeoque leges proprio iure ferre non possunt, lata ex concessione eius, qui superioritate territoriali gaudet. Quorsum non solum pertinent ista statuta ciuitatum mediatarum, quæ ex concessione superioris vel expressa, vel tacita per collatam administrationem politiæ ciuitatensis, die Feuer-Gassen-Ordnungen promulgant; nec non, quæ conuentione cum ciuibus condunt. Immo & collegiorum in ciuitatibus instituta, Zunft und Handwercks-Ordnungen statuta dicuntur v. RECESS. IMPER. *de Anno 1654. §. wie nun solches ꝛ.* Sed hæc sufficiant ad explicationem, quotuplici sensu statuta veniant; namque de quibus ex his sermo sit in brocardico, quod examinaturus sum, infra commodior occasio dicendi sese offeret.

§. VIII.

Ideoque potius perpendendum erit, quid per Ius Commune intelligatur. Nimirum ex prouerbio, quod sæpius in medium protuli, apparet, Ius Com-
Quid sit Ius Commune generalis considerati-
mune

delegatione aut consensu. Ideoque Statuum Imperii siue sit Princeps siue Ciuitas immediata, qui in suis territoriiis legislatoria potestate pollent, constitutionibus & reliquis legibus, integris regionibus vel prouinciis datis denen Landes-Ordnungen, statutorum nomine imponitur in RECESSV IMPERII de Anno 1654. §. benbenst sollen: *verbis*: bey administration der heylsam Iustitz, so wohl die Statuten und Gewohnheiten als die Reichs-Abschiede und gemeine Rechte vor Augen haben quod item ita habetur in ODRIN. CAMERAL. Part. I. rubr. 13. n. 1. *verb.* sondern auch des Reichs gemeine Rechts Abschiede und den jetzt bewilligten und auf diesen Reichstag aufgerichteten Frieden in Religion und andern Sachen auch Handhabung des Friedens und ehrbare Landische Ordnungen, Statuten und redliche ehrbare Gewohnheiten, der Fürstenthüner, Herrschafften und Gerichten Urtheil fassen und aussprechen: idemque eodem fere *verbis* repetitur *rubr.* 58. Ciuitatum Imperii immediatarum leges statuta eodem modo dici, non ex his solum simul patebit, verum etiam præter exempla Iuris Hamburgici, Wormatiensis, testimonium perhibent luculentum, Patriæ charissimæ Bremensis Ciuitatis scita, quæ inscribuntur: *Statuta Reipubl. Bremensis primum a Dno Henrico Kresslingio I.V. & quondam Consule huius Reipubl. in nouum ordinem reata, etque glossis siue notis illustrata &c.* quod nomen etiam non tantum in diuersis textibus, sed etiam glossis imo & in sententiis, denen Ordeeln, statuta declarantibus & tacito Reipubl. consensu ex diuturno vsu statutorum valore æstimatis iisque adiectis, plura vna vice repetitur, licet hæc Patria Iura aliis quoque designentur nominibus: Taffel und Boeck darinn

dat Stadt-Recht und Bürgerliche Eintracht verfähret ꝛc. Ordinantien und Reformatien, Verdrachte, Neuwe Eindracht; vide Neuwe Eindracht *pr. § 1.* Quid ergo mirum, si Icti Statuum Imperii leges has statutorum nomine appellent, quod præter supra §. 2. *citatos BESOLDO Consult. P. IV. Conf. 159. alibique SCHWEDERO iure publ. part. spec. sect. 2. c. 13. VITRIAR. iur. publ. L. 3. tit. 17.* & aliis familiare est; Id quidem libenter confiteor, melius istos egisse & agere, si aliis & magis aptis terminis eas designassent, cum hoc modo legum eiusmodi natura facile confusa sit cum statutis Romani Iuris municipalibus; vti æquiucatio semper errores gignere solet. Deinde statuta sunt iura particularia ab iis, qui Status Imperii non sunt adeoque leges proprio iure ferre non possunt, lata ex concessione eius, qui superioritate territoriali gaudet. Quorsum non solum pertinent ista statuta ciuitatum mediatarum, quæ ex concessione superioris vel expressa, vel tacita per collatam administrationem politiæ ciuitatensis, die Feuer-Gassen-Ordnungen promulgant; nec non, quæ conuentione cum ciuibus condunt. Immo & collegiorum in ciuitatibus instituta, Zunft und Handwercks-Ordnungen statuta dicuntur v. RECESS. IMPER. *de Anno 1654. §. wie nun solches ꝛc.* Sed hæc sufficiant ad explicationem, quotuplici sensu statuta veniant; namque de quibus ex his sermo fit in brocardico, quod examinaturus sum, infra commodior occasio dicendi sese offeret.

§. VIII.

Ideoque potius perpendendum erit, quid per Ius Commune intelligatur. Nimirum ex prouerbio, quod sæpius in medium protuli, apparet, Ius Com-
Quid sit Ius Commune generalis considerat
mune

mune statutis opponi; hinc facile liquet pro diuer
 significato statutorum quibus ius commune opponitur
 tur varium quoque esse significatum Iuris Communis.
 Namque palam est ex dictis §. 1. & 2. me tantummodo
 sollicitum esse de interpretatione legum posituarum
 in Germania vigentium, itaque hoc sensu Iuris Com
 munitatis ad me non pertinere ius illud vniuerso hun
 no generi omnibusque populis commune, & quod
 apud omnes gentes peræque custoditur, seu Ius Na
 turæ §. 1. *Instit. de Iur. Nat. Gent. & Ciu.* sed eas tantum
 leges, quæ sunt positivæ in Germania & communis
 Itaque si in genere consideres, quid Iuris Communis
 positiui nomine indigitetur, deprehendes, illud pri
 mum denotare tale ius, quod in republica quadam,
 qua iura particularia vigent, instar normæ genera
 lis obtinet apud omnes & omnibus in casibus, in quibus
 particularia iura non recedunt. Deinde hoc ius
 duplici modo: namque dicitur ius aliquod commune
 vel illud, quod vt regula generalis in republica
 particularibus legibus vtente ita obtinet, vt hæc ge
 neralis regula primo loco attendenda sit; vel ita
 generalis norma respicienda, vt tantum sit subsidia
 ria ad supplendum iurium particularium defectum,
 quæ tamen primum locum occupant, & vt prima
 regula consideranda sunt. Cum vero in Germania
 reipubl. respectus sit duplex, vel enim est reipubl.
 totum Imperium, vel singula territoria Statuum Im
 perii: idcirco Ius Commune, quod ibi vt norma ge
 neralis valet, vtroque sensu est vel totius Imperii co
 mune, vel singulorum territoriorum, qua de re co
 mode differuit THOMASIVS *dissert. de statuum potest. le
 gal. contr. Ius Comm. §. 27. 28. 29.*

§. IX.

Si quidem hæc conferamus cum iis, quæ antea de statutis accepimus, & sedulo consideremus, quomodo statutis Ius Commune opponatur, facile varietas significationis nobis reddetur perspicua. Quod si enim opponamus Ius Commune statutis Iuris Romani in sensu specialiori sumtis, (de generali significatione nulla oppositio est) seu legibus municipalibus, palam est, Ius Commune esse omnes Romanas leges quæ per totum Imperium Romanum vigorem habebant regulæ generalis, nisi municipiis ius suarum legum concessum sit. Ita quoque si secundum Ius Canonicum Ius Commune cum statutis conferamus particularibus, intelligenda sunt generalia Conciliorum & Pontificum scita & decreta quæ per omnes ecclesias, quæ sedi Apostolicæ parent, legis autoritate tanquam regula vniuersalis gaudent. Ast curæ nobis primario erit Germanica Respublica; itaque videamus quid nobis sit Ius Commune. Illud autem rite fieri nequit, nisi perpensis assidue dictis §. *antecedentis*. Si ergo quærat de Iure Communi totius Imperii Germanici, opposito particularibus singularum re-
rum publicarum legibus, quod vt regula primaria obtinet, huc referri debent Recessus Imperii, Ordinatio Cameralis & omnes reliquæ sanctiones ab Imperatore & Statibus latæ. Quod si vero sermo sit de Iure Communi per totum Imperium subsidiario; tunc certum hodie est, intelligendum esse Ius Canonicum & Romanum Iustinianæum. *Confer. cit. diff. THOMAS. & EIVSDEM diff. de rite formando statu controuersie an Leg. Iur. Iustin. freq. &c. STRYK. diff. cit. prælim. ad Vj. Mod. §. 28. CONRADI SINCERI diff. epistol. §. 77. 80. & 81. it. §. 25. & not.*

C

ibique

Speciali
Iuris Co
munis c
minatio

ibique allegatum DATTIVM de Pace publ. l. 4. c. 1. n. 117. seq. Attamen factum etiam est, vt pristino quodam errore per iam laudatos ICTos expulso, plurimis scripturis vsu veniat, vulgo & quasi in famasiore significatio sub Iure Communi intelligere Ius Canonicum & Romanum Iustinianicum, quasi his iuribus primæ in Germania debeantur. Denique in singulorum Imperii territoriorum Iure considerando Ius Commune cuius territorii, particularibus eius statutis municipalibus aliisque specialioribus institutis, vel etiam privilegiis oppositum, ius denotat, quod omnibus subditis per totum territorium, aut aliam diocesim, vt ordinariæ norma præscriptum est.

§. X.

Quid sit stricte interpretari.

Porro indicare oportet, quidnam ICTi sibi velint per verba, stricte interpretari, in prouerbio, quo examinandum est, de quo adhuc pauca erunt addenda. Quid autem interpretari significet, non opus est vt prolixam tractationem instituum, neque in peculiari quodam significato hoc loco sumitur hoc verbum, sed potius eodem, quo tam in aliis disciplinis quam in sermone vulgari occurrit, & maxime cum de sensu verborum declarando agitur. Namque cum aliorum signorum explicatione iam non sum sollicitus, qui legum interpretationem meditor, at leges non facile aliis signis, quam verbis promulgari solent. Sufficit itaque, si pro instituti mei ratione declaratum, interpretari esse idem ac indicare mentem auctoris cuiusdam, quam per verba aliis declarare voluit. Attamen, stricte interpretari, quid denotet, obscurius paulo esse videtur. Sed res clara erit; si modo consideres, quidnam alias in iuris arte stricte interpretari

strictur

strictum indigitare soleat, nec non si in mentem reuoces, Ictis vsitatum esse, duplicem facere legis interpretationem, quæ ab ipsis Ictis secundum regulas artis, instituitur nimirum grammaticam & logicam, simulque caueas, ne stricte & restrictiue interpretari confundas, etsi vtrumque ad diæterium illud de statutorum interpretatione pertineat. Arbitror equidem, strictam interpretationem esse eam, quæ verborum angustiis & angulis literarum interclusa, & contenta est, nudam verborum significationem grammaticam eruendo, ac neglecta vera sententia, quam autor verbis indicasse, iusto ratiocinio ex circumstantiis palam fieri potuisset, solis verbis nimis duriter inhæret, aut si verbis duplex sit significatus latior & angustior, semper angustiolem præfert. Qualem ipsam NERVÆ antiqui Icti interpretationem fuisse, supra accepimus. Quamobrem Icti etiam eiusmodi interpretationem dicere solent duriolem MODESTIN *in L. 25. D. de LL.* quod respuat iustam æquitatem & rationem legis aliasque circumstantias, ex quibus facile erui possit mens genuina autoris. Adeoque hac interpretatione excluditur, tam extensiuam quam restrictiuam legum declaratio, etiam si verba & ratio legis non conueniant; econtra-rio lex trahitur ad plures casus, quam ratio & vera legis sententia sub se continet, aut non attenduntur casus similes, qui ob rationis paritatem sub lege comprehenduntur: aiunt scilicet ii, qui stricte interpretantur, ex inique intellecta *L. 1. §. 1. de his quib. ut indign:* nihil legi potest, nisi quod verbis expresse exaratum est, SVEVIUS *de verb. signif. L. II. c. 2. p. m. 179. ibique citat.* ALBERIC. GENTIL. siquidem id, quod in mente retentum est, nihil operari posse, falso sibi aliquando quidam persuadent, existimantes, legis-

torem facile id ipsum potuisse exprimere si eius mentis fuisset, v. SVEVIVM *citat.* deductis argumentis incongruis ex prorsus contrariis *legibus* 71. §. 5. *D. de acquir. hered.* 7. *C. de condit. ob causam dat. L. unic. §. 11. fin. de caduc. tollend.* Cæterum ad ea, quæ de stricti interpretationis notione euoluenda, disserui, aptè prorsus pertinet *L. 20. §. 2. D. de seruitut. prædior. urbano* in hac ita verba facit PAVLVS: si sublatum sit ædificium ex quo stillicidium cadit, vt eadem specie, & qualitate reponatur; vtilitas exigit, vt idem intelligatur. Nam alioquin, si quid strictius interpretetur, aliud est, quod sequenti loco ponitur. Nec non alias legitima scientia strictum æqualem significatum habet, sic nempe strictum ius, imo & stricti iuris actiones dici, quod ad verborum præscriptum dirigitur & æstimatur, ac in quibus ad formulam præscriptam exactissime obseruandam adstricti erant iudices, trallatius est. Contraria strictæ interpretationi est interpretatio iusta, nec non, quæ ex hac oritur, benigna. Iusta enim eadem est ac legitima & legibus conformis, his vero ea conformis est, quæ vim & naturam fermentis obseruat, cum leges sæpe multa verborum conpendio comprehendant, CONNAN *Lib. 10. c. 1. n. 3.* in circo CELSVS *in L. 17. D. de LL.* ait: leges scire, non hoc est, verba earum tenere, sed vim ac potestatem. Iusta autem iusta instituatur legis interpretatio, mente potius quam verba legislatoris respiciens, benigna seu larga oritur interpretatio benignius enim leges interpretandas esse, quo voluntas earum conseruetur. PAVLVS exegit *in L. 18. D. de LL.* adde CONNAN. *lib. cap. 11. num. 3.* quæ a CICERONE *pro Cluentio* ea de causa vocatur laxamentum legis. Quin si iusta interpretatio

tione legem ex mente legislatoris iudices, oritur de-
 mum interpretatio restrictiua, dum aduertendo ex ra-
 tione legis, mentem legislatoris non omnes compre-
 hendere casus, qui verbis legis continentur, verba
 ista generaliora restringimus ad istos tantum casus,
 qui voluntati legislatoris congrui sunt. Vt hoc mo-
 do differant prorsus stricte & restrictiue interpretari,
 quippe hoc fit per iustam interpretationem, illud ve-
 ro iustam declarationem respuit.

§. XI.

Qui hæc, quæ de statutis, Iure Communi &
 stricta ac restrictiua interpretatione differui, cum
 brocardico eiusque laudatoribus conferet, deprehen-
 det, tam late patere ambitum dicitur, vt non solum
 statuta particularia ista municipalia Iuris Romani in
 Italia aliisque Reipublicæ Romanæ provinciis olim vsi-
 tata, sed etiam Germaniæ nostræ leges municipales ci-
 vitatum mediatarum & immediatarum adeoque libe-
 rarum & Principum Imperii aliorumque statuum in
 suis territoriis promulgatas intelligat. Econtrario Iu-
 ris Communis nomine tantum subsidiaria ista Reipu-
 blicæ Germanicæ Iura, Canonicum & Iustinianicum,
 Ius existimo, indigitare voluerunt effato hoc trito.
 Prætereaque stricte interpretandi formula tam restri-
 ctiuam quam strictam declarationem inculcare inten-
 derunt. Hoc pacto ergo particularia statuta cuius-
 cunque generis simulque Germanicas Leges Statuum
 Imperii sub iugum peregrinarum & in subsidium tan-
 tummodo a nobis receptarum legum Iuris Iustiniani
 & Canonici mittere, easque ex his vnice metiri vo-
 lunt, ita vt hæc sint norma & ratio illarum iuxta quam
 illæ omnes sint examinandæ & istarum valor æstimandus.

Applica
 ad broc
 cum: ei
 sentent

dus. Quem in finem non potuerunt non adstruer
 statuta ita esse accipienda, vt, si iusta adhibita inte
 pretatione ea legislatoris sententia appareat, quæ
 iuribus istis Romanis recederet, omittenda potius
 legitima declaratio & nudis saltem verbis inhærendu
 sit, ne a Romanis legibus diuortium fiat. Multo mag
 autem dubio statutorum sensu, angustiolem & istu
 esse præferendum, qui Latii scitis & Paparum decret
 conueniens sit. Quin eo processit Doctorum superstitio,
 vt statutorum omnium aluribus istis Communibus
 vel quasi discrepantium omnem benigniorem inte
 pretationem & ex paritate rationis resultantem expl
 derent, sed etiam verborum, vel maxime perspicuo
 rum, restrictiue declarationem, verbis licet in aliu
 sensum tortis, instituendam esse, sedulo profitean
 tur; modo contentus fiat cum Latii dogmatibus
 Hæc sunt tradita ista GAILII, MYNSINGERI, MYLERI AB ER
 RENBACH, CARPZOVII, DVCKII, quin & certa ex par
 STRYKII & reliquorum, quorum cohortem §. 2. sup
 citauit. Hæc est sententia facetiarum istarum, qu
 rum supra mentionem feci, hoc significat, quod st
 tuta ex Iure Communi, stricte & ne lædant Ius Com
 mune sint interpretanda, quod sint intelligenda sic
 ti cantant, quod sint instar mularum, eorumque
 verba sint improprianda, ne a Iure Communi abho
 reant; Non miror igitur, sed temporum istorum f
 tis imputandum esse censeo, quod PATRIAE STATVTO
 RVM, BREMENSIVM, inquam, commentatores, con
 muni illo errore abrepti sint, eidemque vulgari de
 strinæ subscripserunt aliquoties. Ita nimirum Vir c
 PATRIA olim bene meritus KREFFTINGIVS in STATVTO
 RVM BREMENSIVM collectione in *Glos. ad Ordecl. 12. Statu*

EX IVRE COMMVNI INTERPRETANDA.

Tit. II. de Processibus §. 14. pag. 85, nec non Tit. III. de contractibus Gloss. ad §. 56. Ordeel. 51. Statut. 80. p. 192 193. porro Tit. V. de success. ab intestat. Gloss. ad §. 1. Ordeel. 86. pag. 220. & eod. Tit. Gloss. ad §. 8. statut. 8. pag. 293, imo & alter PATRIORVM STATVTORVM Glossator Vir quondam dignissimus IOHANNES ALMERVS Notis ad Statutorum cit. §. 56. Tit. III. vid. 51. pag. 192. axioma illud erroneum domesticis legibus applicauerunt. Quæ quidem eum in finem non in medium protuli, vt tantorum nominorum viro- rum famam lædam, sed tantum vt nos, iustioribus imbuti doctrinis, officii nostri admoneamur, quod non permittit, vt meliora videntes deteriora sequamur.

§. XII.

Idcirco falsam hanc doctrinam relinquendam esse, supra §. 7. docui, & a communi Iurorum opinio- ne in aduersam sententiam abeundum ac existiman- dum esse, statuta non esse ex Iure Communi & stricte interpretanda; sed potius asserui, eorum declaratio- nem, instar aliarum legum, secundum ordinarias re- gulas iustæ interpretationis instituti debere, mentem- que eorum maxime, non vero sola verba esse respi- cienda, etiamsi exinde explicatio Iuri Communi con- traria euadat. Verum optime scio, quod non suf- ficiat, dixisse: sed rationes reddere oportet, quo iu- re quæ iniuria aduersæ parti accedam, errorisque communia docentes arguam. Accedo itaque ad ea- rum expositionem secundum ea quæ §. 3. pollicitus sum, accingentique ad causam ipsam discutiendam videtur totius controuersiæ summam consistere in hac quæstione, an statuta ordinario modo, sicuti leges in- genere, secundum ordinarias leges interpretandi regu- las regulariter sint declaranda, an vero plerumque & regula-

Fundame-
tum ex q
brocardic
veritas au
falsitas di
dicanda.

regulariter stricte & restrictiue; prius affirmavi, post
 rius inficias iui. Quamobrem quidem sufficeret, si ta-
 tum destruerem dissentientium & ab ordinaria deci-
 rationis norma aberrantium rationes, cum regula
 in qua dissertationis sententia se fundat, opus non
 probare. Sed etiam affirmationem meam facili
 gotio ex superfluo deducere quæo, remotis post
 argumentis aduersæ partis. Vt illud expediam, i
 vestigandum est, an statuta possint & debeant, sicut
 leges secundum ordinaria interpretationis fundame-
 ta declarari, explicata simul stricte interpretationis na-
 tura eaque ad statuta applicata, hisque iterum cum I-
 re Communi collatis. Quoniam autem prius, nempe
 statuta possint & debeant, vti alias de legibus fit, i
 terpretationem accipere ordinariam, maximam pa-
 tem dependeat ex valore ipsorum statutorum lega-
 Hinc facile patet, totius causæ decisionem huc red-
 re, vt sciamus qualem vim statuta ex mente legislat-
 ris in republica habeant. Agimus enim de ista inte-
 pretatione, quæ non tantum verba explicat gram-
 maticæ, sed primario de vi & potestate legis sollicitus
 est; hæc vero præprimis concernit mentem, v-
 de autem iudicabimus, an mens statuti eodem mo-
 do sit accipienda sicuti legis, nisi ex ipso valore le-
 gali statuti, de hoc tamen aliunde constare nequi-
 quam ex legislatoris potestate eiusque voluntate.
 Eius tamen semper memor sis, quæso, quod mihi tan-
 tum sermo fit, de statutis particularibus, non ver-
 de statutis quæ ipsas Imperatorum constitutiones
 Iure Romano aut Paparum decretales epistolas in I-
 re Canonico designant, aut de Imperii Germanici R-
 CESSIBVS aliisque vniuersalibus legibus. Deinde no-
 exist

existimes velim, quasi adstruere coner, ac si statutum aliquod nunquam possit strictam aut restrictiuam interpretationem accipere, quod item ipsis aliis legibus sæpissime accidit: sed tantum asseuero, quod regula non possit hoc modo concipi. Sæpissime enim, sicuti in ipsis aliis legibus declarandis, contingit etiam statutis, vt talem requirant declarationem; sed id non ideo, quasi omnium statutorum natura, sed potius quod generales & ordinariæ interpretandi regulæ tale quid exigant. Etsi haud raro hæc fallacia non causæ vt causæ committatur, eaque peculiari iuri tribuantur, quæ recta ratio & analogia iuris suadent. Deinde idem in specialissimis quibusdam statutis, æquali valore cum reliquis destitutis, ex causis iam iam dictis occurrit; sed quis a particulari ad vniuersale argumentum struere vellet: pertinent hæc potius ad exceptiones.

§. XIII.

Statutorum valorem legalem expendentem oportet inprimis diuersas eorum species diligenter a se invicem discernere, non vnus enim generis ea esse, supra §. 5. 6. 7. iam demonstraui; ideoque non eadem de omnibus asserere licet. Cumque *cit.* §. §. differentias eorum secundum Ius Romanum Canonicum & nostrum deduxerim, ita quidem Romanorum & Canonicorum statutorum valorem breuibus tantum commemorabo, vtpote quæ ad propositum finem non adeo faciunt. Quod itaque in sensu specialiori sumta statuta Iuris Romani attinet nimirum municipiorum, quæ supra §. 5. EX FESTO, GELLIO & HORTOMANNO descripsi, ex iis, quæ ibi ex modo laudatis autoribus nec non ex *L. 3. D. quod vi aut clam. L. 3. D. de sepulcr.*

De Stat
rum Ro
valore a
Rom. c
mune.

regulariter stricte & restrictiue: prius affirmari, potius inficias iui. Quamobrem quidem sufficeret, si tantum destruerem dissentientium & ab ordinaria declarationis norma aberrantium rationes, cum regula in qua dissertationis sententia se fundat, opus non probare. Sed etiam affirmationem meam facili negotio ex superfluo deducere quæro, remotis posterioribus argumentis aduersæ partis. Vt illud expediam, investigandum est, an statuta possint & debeant, sicut leges secundum ordinaria interpretationis fundamenta declarari, explicata simul strictæ interpretationis natura eaque ad statuta applicata, hisque iterum cum iure Communi collatis. Quoniam autem prius, nempe statuta possint & debeant, vti alias de legibus fit, interpretationem accipere ordinariam, maximam partem dependeat ex valore ipsorum statutorum legalium. Hinc facile patet, totius causæ decisionem huc referre, vt sciamus qualem vim statuta ex mente legislatoris in republica habeant. Agimus enim de ista interpretatione, quæ non tantum verba explicat grammaticè, sed primario de vi & potestate legis sollicita est; hæc vero præprimis concernit mentem, vnde de autem iudicabimus, an mens statuti eodem modo fit accipienda sicuti legis, nisi ex ipso valore legali statuti, de hoc tamen aliunde constare nequequam ex legislatoris potestate eiusque voluntate. Eius tamen semper memor sis, quæso, quod mihi tantum sermo fit, de statutis particularibus, non vero de statutis quæ ipsas Imperatorum constitutiones iure Romano aut Paparum decretales epistolas in iure Canonico designant, aut de Imperii Germanici Recessibus aliisque vniuersalibus legibus. Deinde ne

existimes velim, quasi adstruere coner, ac si statutum aliquod nunquam possit strictam aut restrictiuam interpretationem accipere, quod item ipsis aliis legibus sæpissime accidit: sed tantum asseuero, quod regula non possit hoc modo concipi. Sæpissime enim, sicuti in ipsis aliis legibus declarandis, contingit etiam statutis, vt talem requirant declarationem; sed id non ideo, quasi omnium statutorum natura, sed potius quod generales & ordinariæ interpretandi regulæ tale quid exigant. Etsi haud raro hæc fallacia non causæ vt causæ committatur, eaque peculiari iuri tribuantur, quæ recta ratio & analogia iuris suadent. Deinde idem in specialissimis quibusdam statutis, æquali valore cum reliquis destitutis, ex causis iamiam dictis occurrit; sed quis a particulari ad vniuersale argumentum struere vellet: pertinent hæc potius ad exceptiones.

§. XIII.

Statutorum valorem legalem expendentem oportet inprimis diuersas eorum species diligenter a se invicem discernere, non vnius enim generis ea esse, supra §. 5. 6. 7. iam demonstraui; ideoque non eadem de omnibus asserere licet. Cumque *cit.* §. §. differentias eorum secundum Ius Romanum Canonicum & nostrum deduxerim, ita quidem Romanorum & Canonicorum statutorum valorem breuibus tantum commemorabo, vtpote quæ ad propositum finem non adeo faciunt. Quod itaque in sensu specialiori sumta statuta Iuris Romani attinet nimirum municipiorum, quæ supra §. 5. EX FESTO, GELLIO & HORTOMANNO descripsi, ex iis, quæ ibi ex modo laudatis autoribus nec non ex *L. 3. D. quod vi aut clam. L. 3. D. de*

De Statu-
rum Ro-
valore a
Rom. co-
mune.

sepulcr. violat. CICERONE *de Legibus III.* deduxi, cui adde-
 re poteris eundem CICERONEM *pro BALBO XX.*
 quod municipia suo vſa fuerint proprio iure, nec ad-
 ſtricta fuerint neceſſitate legum Romanarum, niſi po-
 pulus fundus factus ſit; ex iis, inquam apparet, ſta-
 tuta eiusmodi municipiorum antiquioribus tempori-
 bus in illis valorem iuris ordinarii omnemque vim le-
 gis habuiſſe, neque Iuri Romano obnoxia aut ſecun-
 dum illud æſtimanda fuiſſe, niſi populus fundus factus
 ſit. Verum poſterioribus Imperatorum temporibus
 aliam omnino induerunt, tam tota Italia eiusque ca-
 put Roma, quam municipia faciem, cum omnibus æ-
 qualis obtigerit fortuna, vt iſſis, libertate priſtina ex-
 cuſſa, nil niſi parendi gloria relinqueretur; non po-
 tuit itaque non ſtatorum conditio valde immutari
 & decretorum ab ordine decuriorum faciendorum au-
 toritati & efficaciz plurimum detrahi. Poſtquam
 enim omne imperium totius reipublicæ Romanæ, ſi-
 mulque totam legiſlatoriam autoritatem, populo eri-
 puerunt, ſibiſque vindicarunt Imperatores ſoli, non me-
 liori fortuna vſa eſt *ἀπονομήα* municipiorum, adeo vt
 ipſorum magiſtratibus nihil vere reliqui manſerit
 præter iuriſdictionis actus minoris momenti, & de
 certa quadam minore ſumma & quæ ad vtilitatem ad-
 miniſtrationis ciuitatis pertinerent, quæ ex priuile-
 gio ipſis obtingebant. Quam in rem PAVLI *ad Edictum*
L. 2. in L. 26. D. ad municipalem & de incolis egregium exſtat
 teſtimonium his verbis: Ea quæ magis imperii ſunt
 quam iuriſdictionis, magiſtratus municipalis facere
 non poteſt, magiſtratibus municipalibus non permit-
 titur in integrum reſtituere, aut bona rei ſeruanda
 cauſa poſſidere, aut dotis ſeruandæ cauſa, vel legato-
 rum

rum seruandorum causa: adde *L. 1. D. decret. ab Ordin. faciend. & L. 4. eod. PAVLVS. recept. sentent. §. 1. & 2. recept. sent. 16. §. 4. GERARDT NOODT tract. de Iurisdictione & Imper. L. I. cap. III. & Libr. II. cap. II. MEVIVM Iure Lubecens. Quæst. prælim. II. §. 48. seqq. item L. I. Tit. I. artic. II. §. 85. & 86. HEIG. Quæst. illustr. Part. 1. quæst. 23. num. 22. seqq. HORN. dissert. de confirm. statut. municip. §. 11. Satis superque ex his constat, quam angusta fuerit municipiorum eorumque magistratuum statuendi potestas recentiori æuo, & quod nihil ipsis licuerit, quam quod ipsis concessum vel relictum fuerat singulari priuilegio; qua propter, eo tempore statuta legibus communibus reipublicæ Romanæ fuisse obnoxia & seruiisse, legisque valore caruisse, extra dubitationem positum est. Cum autem hoc modo posterioris æui statuta non nisi exceptiones fuerint, aut singulari priuilegio concessa potestas; sequitur sponte, quod ea concedens generalem regulam constituendi animum non habuerit, ideoque, sicuti in aliis specialioribus constitutionibus, ita & in his extensio quidem locum non habeat, neque ad consequentias trahi possint §. 6. I. de I. N. & G. C. L. 14. D. de LL. quæ tamen concessa essent cum effectu intelligenda fuerint. Quæ cum analogia iuris doceat, non indigent, vt ex legibus prorsus huc non pertinentibus vtpote *ex L. 22. D. L. 64. §. 9. D. solut. matrim. dos quemadm. L. 6. D. de condict. caus. dat. L. 10. D. L. 1. n. 19. D. de exercit. action. L. 21. D. de milit. test. L. 28. D. ad municip. & de incol. aliisque inuita prorsus Minerua cum glossatoribus exculpamus.**

§. XIV.

Deinde Iure Canonico quidem pro expedito habetur, quod Pontificum epistolæ decretales nec non

Quæ statum Iuris nonici vi

Conciliorum scita vim iuris vniuersalis habeant, p
omnes ecclesias quæ Papale imperium, quod sibi
rogant Antistites Romani, summamque eorund
in sacris potestatem agnoscunt. Attamen nihilon
nus Pontifices summi per concessionem iuris diœce
fani Episcopis vi officii ordinarii indulti, hisce
mandarunt liberiore aliquam facultatem conde
statuta per propriam cuiusque diœcesin confirman
que synodalia decreta, eum in modum, vt in ill
diœcesibus valore iuris ordinarii gaudeant, neq
Pontifex censeatur generalibus suis constitutionib
iis derogasse si modo rationabilia, aut nisi expre
reuocata sint: vt adeoque imperio Papali per illa n
lum afferatur detrimentum. Audiamus ipsum Po
tificem BONIFACIVM VIII. sequentem in modum co
stituentem *c. 1. de constitut. in 6to.* Licet Romanus Po
tifex, qui iura omnia in scrinio pectoris sui censeat
habere, constitutionem condendo posteriorem, pr
rem, quamuis de ipsa mentionem non faciat, reu
care noscatur, quia tamen locorum speciales & p
sonarum singularium consuetudines & statuta, c
sint facti & in facto consistent, potest probabil
ignorare: ipsis, dum tamen sint rationabilia, p
constitutionem a se nouiter editam, nisi expressis
ueatur in ipsa, non intelligitur in aliquo deroga
Quin decreta Pontificum a Germaniæ Episcopis p
subsidiario iure habitâ fuisse demonstrauit ILLVST
DN. BOEHMERVS in *tractat. Iur. Ecclesiast. Protestant. Li
Tit. 2. §. 45. & 46.* Ast transeant hæc & perpendan
potius efficaciam statutorum Germaniæ.

§. XV.

Dum his considerandis operam nauamus, ab initio animum aduertimus ad ista statuta Germanica quæ sunt sanctiones in Imperio Germanico particulares, promulgatæ ab ipsis Statibus Imperii in proprio cuiusque territorio. Quid ergo Princeps quiuus Imperii eiusdemque Status in suo territorio sanciuit, siue solus id fecerit, siue in Consilium adhibitis Ordinibus prouinciæ, pro cuiuscunque regionis indole, de qua differit HERTIVS *Diff. de Consultat. Legib. & Iudic.* siue singulis edictis, siue integro iurium complexu composito, siue denique omnibus suæ ditionis terris, siue singulis regionibus & prouinciis aliquid promulgauerit, eum in finem, vt normam generalem actionem subditis istius prouinciæ constituat, omne illud huc pertinet, die Landes seu Ländische Ordnungen, Landtags-Recesse, Kirchen-Process-und Policey-Ordnungen, Sondersatzungen, siue quodcunque aliud nomen ipsis obtigerit. Haud facile opinor, posse quempiam esse, qui nostro æuo auderet, hisce Statuum Imperii scitis & sanctionibus legis plenissimum robur denegare, haud, existimo, sine piaculo talequid admittere quemquam; posteaquam non solum Iuris publici Imperii Germanici scientia tanto lumine collustrata est, vt in sole caliget, qui aliter sentiat, sed præterea quoque ipsæ Imperii leges vniuersales aperte id ipsum loquantur, locupletissimumque perhibeant testimonium; immo vbi ipsa rerum testimonia in quotidiano vsu adsint, adeoque verbis non sit opus. Nam ex quo alias diiudicanda vis & potestas sanctionum, quam ex ipsa auctoris potestate, an ipsi nempe ius legum ferendarum competat? At id mihi ex

De valo
statutoru
German
primo d
dination
bus pro

Iure publico Imperii dari, postulo, facileque con-
 di credo, quod Statibus Imperii legum prop-
 iure ferendarum potestas competat, quod vel ex
 lis publicarum legum textibus, quos supra §. 4. a-
 duxi, & adhuc post pauca considerandi iterum occu-
 rent, apertissimi iuris est. Et quid quæso? non
 ipsum ius seu superioritas territorialis, quam voca-
 hanc facultatem optimo iure tribuit, nonne illud ter-
 ritoriale ius ipsum est ius Maiestaticum, nonne autem
 Maiestati competit facultas condendi leges, adeoque
 Statibus Imperii quoque, qui hoc iure instructi sunt.
 Explorata sane hæc sunt, nec indigent demonstrati-
 ne alia; quam qua hanc quæstionem solide satis dis-
 cussit THOMASIVS *diff. de iniusta oppositione iurium ma-
 iestic. superior. territor. &c.* adde CAESARINVM FVRST-
 RIVM *de suprematu cap. 9. & 10.* Pari modo superse-
 possum labore vindicandi Statibus Imperii in spe-
 ius legum proprio iure ferendarum, quoniam hanc
 negotium alii iam occuparunt, & rem optime dedu-
 runt & explicarunt, quorsum lectorem beneuolentem
 ablego. Sic videas ZIEGLERVM *tract. de Maiestat. lib. 1.
 cap. 5. n. 19.* SCHWEDERVM *Iure publ. part. special. sect. 2. c.
 13.* VITRIAR. *Iure Publ. lib. 3. tit. 17. §. 3. seqq.* HERTIVM
superior. territor. §. 25. & omnium accuratissime hac
 re egit. THOMASIVS *diff. de Statuum Imperii Potestat. leg.
 lat. contr. Ius Comm.* quale quid etiam docuit MYLERVS
 EHRENBACH *tract. de princip. & Statib. Imp. Rom. Germ.
 II. Cap. 39. 12.* qui simul fassus est, Statuum statuta esse
 instar Iuris Communis imo & ipse MASCARDVS *ci-
 tractat. Conclus. II. §. 95.* etsi postea vterque in applicatio-
 principiorum ad interpretationem statutorum com-
 munis scholæ erroneam opinionem sequantur. E

autem non video, quomodo ex his aliter quid elici possit, quam, cum hæc statuta valorem iustum legis habeant inque territoriis Principum ordinarium illud Ius Commune constituent, quod ibi primarium locum occupat & vt primaria regula consideranda est, *vid. supra §. 8. & 9.* quod necessario etiam per ordinarias leges interpretandi regulas eorum declaratio sit perficienda. Quod si itaque præterea ex ipsis appareat, legislatorem voluisse generalem normam subditis præscribere, nulla adest ratio genuina, quare nec ordinaria locum habere debeat explicatio ex legitimis desumpta fundamentis; immo contrarium asserere, absurdum esset, & contra principia iam iam monstrata impingeret.

§. XVI.

His præmissis, facili negotio iudicabimus de efficacia & vi legali statutorum Liberarum Ciuitatum Imperii Immediatarum, qualisque ipsis vigor sit tribuendus: nimirum idem, inquam, qui competit statutis seu ordinationibus reliquorum Statuum Imperii & Principum eorumque sanctionibus, hisce etiam omnino adscribendus est scitis *denen Stadt-Rechten*, vt pari vigore ordinarii iuris præ reliquis omnibus tanquam regula ordinaria gaudeant, si modo rite iuxta normam & indolem cuiusque reipublicæ eiusmodi vel aristocraticæ per solum magistratum, vel democraticæ per communem reipublicæ sponsonem, vel mixtæ adhibitis ordinibus in consilium fuerint condita. Quidni enim eadem vi pollerent, quum tamen eadem huiusmodi ciuitatibus competat facultas, proprio iure condendi leges, eademque potestate nomothetica instructi sint, qua Imperii Principes splendent.

De statutorum Ciuit. immediatarum liberarum valore.

Pari

Pari modo sunt Status Imperii Germanici, non mirum sunt in coimperio cum Imperatore & reliquis Statibus iisdem iuribus superioritatis territorialis augustæ sub idcirco Maiestatis radiis coruscant, & per hæc omnia legum proprio ausu ferendarum potestas non potest non ipsis asseri, neque hisce forsan ex regionum augustia aliquid decedere, fas est: INSTRUMENT. PAC. WESTPHAL. art. VIII. §. tam in vniuersalibus &c. ILLVSTR. DN. A LVDEWIG Opusc. Misc. Tom. I. Lib. I. opusc. 7. de ciuitatum dispari nexu cum S. R. I. cap. VII. n. 17. seqq. opusc. I. de iure appellandi reges c. 1. n. 5. L. III. opusc. IV. differ. Iur. Rom. & Germ. in mutuo. differt. XIV. not. qq. THOMAS. cit. diff. de potest. stat. imp. legislat. contra Ius Comm. seqq. ibique cit. COCCEIUS, MEVIUS Iure Lubecens. Quæst. prelim. I. §. 37. seq. THOM. MICHAEL de iurisd. conclus. GAILIUS L. 2. obseru. 57. n. 2. KNIPSCHILD de ciuit. imp. L. 10. n. 5. Oculis ergo & mente cæcus esset, qui in hisce ciuitatum Imperii liberarum immediatarum statutis planandis aliis opus esse interpretandi regulis, censeat aut ordinario legum modo ea declarare, religioni induceret. Tuto iam vacare possum labore, hæc specia applicandi ad PATRIAM EIVSQVE statuta, quæ generali ratiocinio per se fluunt, cùm animus non iam iamiam suprematum EIVS vindicandi per se iam imploratum; sed ad minimum nixus INSTRVM. PAC. WESTPHAL. art. X. §. Ciuitati vero Bremensi &c. tantum concludo, PATRIAE statuta esse leges veras, earumque modo esse interpretanda.

§. XVII.

Neque aliam declarationem dictorum statutorum suadet Iuris Communis in Germania auctoritas, quod si enim nexum statutorum, seu potius legum quibus

Statutorum
horum cum
Iure Com-
muni com-
paratio.

quibus iam egi, cum Iure Commune Imperii, vtriusque significatus per §. 8. 9. æqua animi lance perpendas, fateri cogeris, nullo modo legibus Germaniæ Communibus deteriora esse statuta, illisue seruire: sed illibatam semper esse Statuum Imperii vim nomotheticam, Iura Communia permittere tenentur, nihilque isti detrudere possunt, etiamsi hisce contraria constituat. Duplex Ius Commune in toto Imperio Germanico esse, supra §. 8. 9. dixi; alterum comprehendit leges Imperii vniuersales proprias, normam ordinariam constituentes, vtpote RECESSVS, ORDINATIONEM CAMERÆ IMERIALIS aliasque: alterum Ius Commune nobis est subsidiarium illud ab exteris receptum Iustinianæ & Canonicæ, quod ordinariam regulam nobis prorsus non constituit, sed tantum supplet defectum legum Germaniæ. Neutro valor legum Statuum Imperii imminuitur, sed in territoriis vtroque præstantiores sunt Ordinum Imperii sanctiones. Quod enim Imperii proprias leges vniuersales, RECESSVS scilicet aliasque attinet, numne hæc statutis provincialibus fortiores sint, an vero & illis in territoriis antecellant Statuum sanctiones, ingenue profiteor, neque istis statuta cedere debere, quæ in subditos cuiusque reipublicæ deque ipsius negotiis concepta sunt, nec statui publico Imperii detrimentum inferunt, eum in modum, vt nec RECESSVVM clausulæ derogatoriæ aliquid in contrarium facere possint. Ex dictis enim §§. antecedentium nulla alia conclusio elici poterit. Demonstrauimus nempe potestatem nomotheticam maiestatico iure superioritatis territorialis vsu longæuo publicis Imperii legibus approbato Ordinibus Imperii competere. Hoc posito illa tamdiu illimitata

censeri debet, libertatisque præsumptione munitur donec demonstretur, quod publica & fundamentali lege Imperiali legitime sit restricta. At ista lex nusquam apparet. Non indigent hæc aliis probationibus: etsi per se iam quoque sit, quod potestas hæc legislatoria reddatur hoc modo innanis, quæ tamen pro cuiusvis reipublicæ utilitate; indole & circumstantiis sanctiones ad temperare debet. Accedit quod reliquorum Imperii Statuum non interfit, quo iure aliorum Ordinum subditi regantur. Et cum protestationum verbis RECELVVM vis elidi possit, quid ni factis. Cætera expendit & COCCENI idem assertentis argumentum defendit. proposito contra MYLERVM AB EHRENBACH aliosque THOMASIVS *cit. diff. de stat. potest. legisl. §. 44. sqq. ad STRYKIVM in V. M. Tit. de LL. Scit. & Long. consuet. §. 6. seqq.* Inde etiam est quod in ipsis imperii summis tribunalibus iudices statuta loco primo attendere teneantur iuxta legem §. 7. recitatam.

§. XVIII.

Præcipue
cum Inre
Communi
subsidiario.

Expeditius est meum assertum de iure Romano & Canonico. Etsi enim hæc vulgo Communium nomen usurpari, supra adstruxerim; nihil minus tamen horum valorem longe vincunt Ordinum Imperii leges provinciales in suis ditionibus. Nec quemquam hodie facile esse, credo, qui hoc sensu Iustinianeis legibus & Paparum decretis Communis Imperii nostri Iuris nomen tribuere auderet, ordinariam regulam primo loco observandam in Germania efficere: sed omnes hodie palpare possunt, quæ vel prima Iurisprudentiæ elementa inbiberunt, sensu ipsis tantum convenire Iuris Communis denominationem, ut sint Commune aliquod subsidium, c

fectu

fectum omnium aliarum legum Germanicarum sup-
plens, adeoque postea demum attendendum, quam
provinciales & yniuersales Patriæ leges, earumque rati-
ones, imo & mores vel singularum regionum vel totius
Imperii deficient, & per hoc vltimum locum occu-
pet. Conf. ILLUSTR. DN. A LVDEWIG *Opusc. Miscell.*
*Tom. II. lib. IV. opusc. I. different. Iur. Rom. & Germ. in Ti-
tulo Imperiali §. 1. & 14. STRYKIVS diff. prælim. ad Vf.*
Mod. §. 28. & reliquos a nobis §. 9. laudatos & leges Imperii
ab istis allegatas. Quomodo ergo sine contradictione
asserere quis posset, leges Provinciales Germanicas
Iuri huic subsidiario seruire, illisue ex hoc limites
esse positos, quos transilire nec possent nec præsu-
mendæ sint; quis affirmaret, Latii & sedis Romanæ
scita, quæ nos non nisi ex receptu & vltimo
loco tantum tenent, si alia desint, Patrio Iuri valo-
rem ordinarium legum demere posse; quis inquam,
de illis tale quid proferret, quod neque Germanicis
Legibus vniuersalibus tribui potest? Sequitur ergo
quod neque Iura Imperii Germanica vniuersalia or-
dinaria, neque subsidiaria illa, ordinariam interpre-
tationem, in legibus aliis adhibendam, statutorum
Ordinum Imperii impediant, aut aliquid singulare cir-
ca illa, in fauorem Iurium istorum Communium re-
quirant. Nec video, quomodo vera esse possit &
cum principis, quæ ipsi tradiderunt, iuxta modo
dicta cohæreat assertio STRYKII *cit. diff. prælim. §. 33. &*
MEYH ad Ius Lubecens. Quæst. prælim. 10. §. 32. quod sta-
tuta in subsidium ex Iure Communi interpretanda sint.

§. XIX.

Nunc quoque perpendendus est valor statuto-
rum, quæ non immediate a legislatore & eo, qui in
republica nomotheticam potestatem proprio iure ex-

De statu-
rum ciu-
tum pr-
cialium
lore.

cenferi debet, libertatisque præfumptione munitur donec demonftratur, quod publica & fundamentali lege Imperiali legitime fit reſtrieta. At iſta lex nuſpiam apparet. Non indigent hæc aliis probationibus: etſi piam quoque fit, quod potestas hæc legiſlatoria reddetur hoc modo innanis, quæ tamen pro cuiuſuis rei publicæ utilitate; indole & circumſtantiis ſanctiones a temperare debet. Accedit quod reliquorum Imperii Statuum non interſit, quo iure aliorum Ordinum ſubditi regantur. Et cum proteſtationum verbis RECELVVM vis elidi poſſit, quid ni factis. Cætera expendere & COCCII idem aſſerentis argumentum defendit. pro poſito contra MYLERVM AB EHRENBACH alioſque THOMASIVS cit. *diff. de ſtat. poteſt. legiſt. §. 44. ſqq. ad STRYKIVM in V. M. Tit. de LL. SCt. & Long. conſuet. §. 6. ſeqq.* Inde etiam eſt quod in iſtis imperii ſummis tribunaliſibus iudices ſtatuta loco primo attendere teneantur iuxta legem §. 7. recitatam.

§. XVIII.

Expeditius eſt meum aſſertum de iure Romano & Canonico. Etſi enim hæc vulgo Communium Iurium nomine uſurpari, ſupra adſtruxerim; nihil minus tamen horum valorem longe vincunt Ordinum Imperii leges provinciales in ſuis ditionibus. Nec quemquam hodie facile eſſe, credo, qui hoc ſenſu Juſtinianeis legibus & Paparum decretis Communis Imperii noſtri Iuris nomen tribuere auderet, ordinariam regulam primo loco obſervandam in Germania efficerent: ſed omnes hodie palpare poſſunt, qui vel prima iuriſprudentiæ elementa inbibuerunt, ſenſu iſtis tantum convenire Iuris Communis denominationem, ut ſint Commune aliquod ſubſidium, effectum

Præcipue
cum Iure
Communi
ſubſidiario.

fectum omnium aliarum legum Germanicarum sup-
 plens, adeoque postea demum attendendum, quam
 prouinciales & yniuersales Patriæ leges, earumque rati-
 ones, imo & mores vel singularum regionum vel totius
 Imperii deficiant, & per hoc vltimum locum occu-
 pet. Conf. ILLUSTR. DN. A LVDEWIG *Opusc. Miscell.*
Tom. II. lib. IV. opusc. I. different. Iur. Rom. & Germ. in Ti-
tulo Imperiali §. 1. & 14. STRYKIVS diff. prælim. ad Vf.
Mod. §. 28. & reliquos a nobis §. 9. laudatos & leges Imperii
ab istis allegatas. Quomodo ergo sine contradictione
 asserere quis posset, leges Prouinciales Germanicas
 Iuri huic subsidiario seruire, illisue ex hoc limites
 esse positos, quos transilire nec possent nec præsu-
 mendæ sint; quis affirmaret, Latii & sedis Romanæ
 scita, quæ nos non nisi ex receptu & vltimo
 loco tantum tenent, si alia desint, Patrio Iuri valo-
 rem ordinarium legum demere posse; quis inquam,
 de illis tale quid proferret, quod neque Germanicis
 Legibus vniuersalibus tribui potest? Sequitur ergo
 quod neque Iura Imperii Germanica vniuersalia or-
 dinaria, neque subsidiaria illa, ordinariam interpre-
 tationem, in legibus aliis adhibendam, statutorum
 Ordinum Imperii impediunt, aut aliquid singulare cir-
 ca illa, in fauorem Iurium istorum Communium re-
 quirant. Nec video, quomodo vera esse possit &
 cum principiis, quæ ipsi tradiderunt, iuxta modo
 dicta cohæreat assertio STRYKII *cit. diff. prælim. §. 33. &*
MEYH ad Ius Lubecens. Quæst. prælim. 10. §. 32. quod sta-
tuta in subsidium ex Iure Communi interpretanda sint.

§. XIX.

Nunc quoque perpendendus est valor statuto-
 rum, quæ non immediate a legislatore & eo, qui in
 republica nomotheticam potestatem proprio iure ex-

De statu-
 rum ci-
 tum pr-
 cialium
 lore.

ercet, proficiscuntur, seu statutorum ciuitatum mediatarum prouincialium non ab ipso superiore immediate sancitorum. Vt autem accuratius iudicari possimus de eorum efficacia ac virtute, simulque a instar legum ordinaria & iusta interpretatione exploranda sint, oportet in memoriam reuocare *ex* §. quod & horum statutorum ciuitatum mediatarum diuersa sit indoles. Sunt quædam, quæ a magistratibus fiunt ex potestate sibi a superiore delegata; nam per se, quippe qui subditi sunt, omni nomothesia profus destituuntur. Hæc autem potestas condendi statuta magistratibus defertur a superiore variis modis & quidem expresse declarato in hunc finem consensu priuilegioque concesso, vel quoque confirmatione sua his, quæ ciuitates sponte sancierunt, approbati aut largitus est imperans hanc licentiam circa ea, quæ ad administrationem iurisdictionis aut politię ciuitatis pertinent, per hoc, quod ipse legibus ista non dum in ordinem redegerit, aut redigere potuerit commode, simulque tamen plenissimam totius administrationis politię curam magistratibus demandauerit, tunc omnino, quod finem voluerit, medius concessisse censendus est. *Conf. DNVS BOEHMERVS de de nat. statut. quæ in ciuitat. prouinc. condunt. Cap. I. §. Cap. II. §. 6. 7. MEVIUS ad Ius Lubecens. Quest. prælim. num. 43. § 62. STRVVIVS Syntagmat. Iur. Ciuil. Exercit. §. 42.* Deinde alia sunt statuta municipalia ciuitatum mediatarum, quæ quidem ex priuilegio quodam, superiore impetrato aut plenissimæ administrationis politię concessione non fluunt, nec confirmatione eius corroborata sunt, sed quæ priuato ausu conventionum cum ciuibus inita instituerunt & vel Princeps scie

tiam rei habeat, vel ignoret. Prioris generis statutis legis virtutem tribuunt, cum ex legislatoris voluntate iusto legem constituendi modo profecta sint, vimque suam deriuent. Quapropter necessario iusta interpretatio vel extensiva vel restrictiua ipsis applicanda est pro rationis diuersitate. *vit. diff. DNI BOEHMERI & reliqui ICTi citati.* Ast qualiter se habent ad Ius Commune. Hic præmonendi sumus iterum de diuerso significato Iuris Communis cum Imperii, tum territorii istius cui adscripta est ciuitas statuens. Posteriorius primario huc pertinet, & concernit leges prouinciales, normam ordinariam omnibus subditis constituentes. Vt itaque appareat, quomodo ad has leges statutorum vis se habeat, easque lædere possit, idque voluntati maiestatis præsumptæ non refragetur, distinguas, an statutum conceptum sit de eo, quod statuentium potestati concessum esse, apertum est, neque transilierit normam priuilegii & concessionis, neque statui publico aut Principis iuribus detrimentum afferat, tunc habebit plenissimum legis robur, gaudebitque plenissima & iusta legum interpretatione. Est enim hæc delegata potestas cum effectu intelligenda. An vero statutum excedat limites concessæ aut confirmatæ potestatis, & concernat alia negotia aliter iam antea a superiore determinata, tunc quidem natura priuilegiorum quæstionem decidet, quod si enim secundum hanc & reliquas circumstantias, concessio ad alios casus non expressos non pertineat, neque statuti extensio ad istos fieri poterit. Attamen si iam excesserit modum statutum, idque principis taciturnitate permissum sit, prætereaque reliqua adsint consuetudinum requisita, tunc quoque eius-

modi excessus vim consuetudinis habebit per omnia
 de qua vid. THOMAS. *diff. de Iure Consuet. & Obser-*
uant. Apparet ex his simul, qualis legalis virtus sta-
 tutis municipalibus adscribenda intuitu Iurium
 Communium totius Imperii siue priorum & ordi-
 nariorum siue peregrinorum & subsidiariorum Ro-
 mani & Canonici, atque num hæc lædi ab illis po-
 sint vel non possint, adeoque statutorum interpretatio
 præcise ita facienda sit, ne ab his Communibus Iu-
 ribus recedant. Nempe existimo, nunquam hanc re-
 gulam locum habere. Aut enim iterum conuenit
 statutum, per iam deducta, cum Iure Communi Pro-
 vinciali; aut non conuenit. Si prius sit; tunc ip-
 sæ eadem vis cum Iure Communi provinciali, ideoque
 idem de læsione Iuris Communis Imperii totius
 utroque significato sumti, & de interpretatione dice-
 dum, quod supra asserui de ipso iure provinciali §.
 16. 17. 18. Quod si autem posterius sit, id est statutum
 huius generis ciuitatum non conueniat iure provin-
 ciali; tunc vel fit iuxta tenorem concessionis & con-
 firmationis; hoc casu iterum eadem decisio repe-
 tenda, cum pariter sit voluntas superioris: vel ab
 discrepat; & tunc quæstio partim innanis est, cuius
 ex lege provinciali valor sit æstimandus, eique pri-
 mæ debeantur præ Iuribus Imperii Communibus
 partim vero repetenda sunt, quæ de valore consu-
 tudinis ipsi tribuendo docui. Denique de altero ge-
 nere statutorum ciuitatum municipalium, quæ nul-
 litantur priuilegio & concessa a superiore statuen-
 te potestate aut ipsius confirmatione, sed conuentione
 cum ciuibus inita instituta sunt, breuibus tantum
 moneo, ea intuitu legum provincialium pacti virtute

tem tantum habere; quod si autem ad principem res perlata sit, & hic ea ita etiam contra leges fieri permiserit, nec priuatos conatus hos prohibuerit; eo casu iterum, vt consuetudinis naturam induant, nullam vero aliam vim habeant, necesse est. Non opus est vt hic repetam, quid de Iure Communi Imperii dicendum sit; quoniam ex deductis iam per se omnia sunt certissima & apertissima.

§. XX.

Abunde satis constat ex haftenus demonstratis de valore statutorum, cuiusuis generis continent sanctiones, ac Iurium Communium virtute, eorumque comparatione: falso niti fundamento brocardicum vulgare, & e contrario statutorum interpretationem ordinario modo esse perficiendam, superflue est deductum; adeo vt non opus quidem sit, vt aliquid amplius addam. Attamen quo eo melius constet de asserti mei veritate, paucis tantum inuestigabo, an forsan in interpretationis praesertim strictae & restrictivae natura praesidium aliquod communis scholae doctrina inueniat. Iam supra explicavi §. 10. quid sit stricta & restrictiva interpretatio, repeto igitur ex his summam totius causae, quae in his capitibus consistit. Aut ex verbis statuti sententia statuentis eiusque mens per se patet: tunc absurdissimum esset, interpretatione velle verba ad angustiore significatum detorquere, aut, relicta mente statuti, vocabula rodere: quod magis cauillare legemque deprauare diceretur, quam interpretari. Imo in hoc casu interpretis officium plane cessare, ratio docet *L. 21. D. de LL. L. 91. §. 3. D. de V. O. FRANZK. ad Pandect. tit. de LL. n. 22. seqq.* Sed tunc omnia
 astu-

An communis sententiae praesidium habeat iura strictae interpretationis.

æstimanda sunt ex valore statuti & Iuris Communi
 secundum normam iamiam §§. *antecedentib.* demon-
 stratam. Aut vero sententia statuti ita comparatur
 est, ut non statim ex verbis mens elucescat. Et hoc
 casu vel verba quidem ambiguum significatum non
 habent, sed dubium tantum oritur circa sententiam
 quæ aliunde perspicitur v. g. ex ratione legis, eaque
 cum verbis non adeo cohæret, & tunc iterum contra
 regulas iustæ interpretationis impingeretur, si sen-
 tentiam statuti ex ratione & valore eius eruere, atque
 pro circumstantiis aut extensiva aut restrictiva de-
 claratione explanare negligeremus; si modo excipias
 casus, in quibus secundum legitimæ interpretationis
 analogiæ iuris regulas extensiva locum habere non
 potest declaratio. Vel denique verba statuti duplicem
 duplicem admittunt significatum, alterum largiorem
 alterum angustiorem. Tunc quidem non solum contra
 valorem & vim legalem statuti, sed etiam contra
 sententiam eius adeoque aduersus regulas logicas pe-
 riri modo peccaretur, si quis sine quadam sufficienti
 ratione, strictiorem significationem, relicta sente-
 tia statuentis, præferre nec genuinam mentem eruere
 vellet solida declaratione: iterum hoc esset cauillatio
 non interpretatio; Itaque & in hoc casu ex usu, su-
 strata materia, circumstantiis & ratione statuti eiusque
 virtute elicere teneris, quis significatus præferendus
 sit, quantumque verba valeant. Tantum abest,
 dictærum vulgare, quod statuta strictè sint interpre-
 tanda, ne lædant Ius Commune, quodam, aut Iuris-
 prudentiæ, aut rectæ rationis fundamento nituntur.
 In alia omnia potius eundem, nullamque non
 iustam interpretationem admittendam esse, proli-

demonstrari oratione. Ideoque non potuerunt non aliquoties ipsi vulgaris huius prouerbii propagatores & defensores, veritatis lumen sentire, sed sæpe contra suam hypothesin concedunt & docent, quod non solum iuste sed etiam extensiuè, late, ex ratione, alioque legitimo modo declarari debeant statuta. V. BESOLDVM *Consult. Part. IV. Conf. 159. §. 22. ad. 32. 35. 45. §. 67. 68.* ALDERAN. MASCARDVM *de Interpret. Stat. Concl. II. §. 85. 86. 112. 176. 183. 185. 186.*

§. XXI.

Ideoque sensu verborum statutis antiquioris cuiusdam dubio, præter generales logicas regulas operam nauare debemus, vt, sicuti in aliis legibus prisca explicandis antiquitatum studium apprime vtile est, ita quoque in statutis antiquioribus Germanicis antiquitatum Germaniæ subsidio & legum ipsarum priscaurum auxilio significationem perspicuam reddamus v. HERTIVS *cit. diff. de Consult. LL. §. Iudic. in special. rebus publ.* MEVIVS *Iure Lubec. Quest. prelim. 10. §. 27.* Deinde ex eadem causa fontes statutorum adhibendi, vtpote statuta antiquiora, ex quibus composita sunt recentiora, & in antiquioribus statutis imprimis Ius Saxonicum, Suevicum, Lubecense, Weichbildicum & alia, ex quibus partim reliquarum regionum leges prouinciales & municipales antiquiores natæ sunt, aut quæ partim imitatae sunt. STRYK. *V. M. diff. prelim. §. 13.* MEVIVS *cit. loc. ALDER. MASCARDVS cit. conclus. II. §. 103. §. Conclus. XI. §. 16. seqq.* Quod etiam tunc præcipue conducet in recentioribus statutis, si hæc mores antiquos contineant, iique tantum ex parte noua sanctione mutati sint, tunc ex iis quoque declarari debent; & quicquid

ista ex patriis moribus & peregrinis iuribus mixtu
 complectuntur, ex vtrisque explanari poterit. Qu
 propter porro vicinæ leges & mores ex eadem ratio
 ne affundere possunt statutis dubiis lucem MASCA
 DVS *cit. Conclus. II. n. 123. 125.* CRAVET. *Conf. 118. n. 3. &*
 MENOCH. *Conf. 9. num. 22. lib. I.* Quorsum quo ad P
 TRIAE STATUTA referendum esse puto non solum i
 Lubecense, sed etiam Saxonicum, quo magis hoc ip
 Iuri Lubecensi facem in explicando admouet. COT
 MANN *Consil. 40. n. 52.* MEVIUS *cit. quest. X. §. 30. 31.* Ce
 tissima sane est regula, quod statuta ex se ipsis,
 est ex contextu & ordine verborum non solum, se
 etiam ex aliis textibus parallelis præsertim iis,
 quibus materiæ principalis sedes est, nec non ex
 quæ antecedunt & quæ sequuntur intelligi possin
 COTHMANN *Vol. 4. Conf. 20. n. 21.* quam interpretati
 nem isti, quæ, secundum communem doctrinam, c
 lure Communi fieri debet, præfert. CARDIN. TVSCO
 L. 7. *Commun. concl. 573. n. 63. seq.* Dum vero maxim
 quoque de ratione statuti solliciti esse debemus
 interpretando, vt secundum eam explicatio perfici
 enda sit; de ea sæpissime nobis constare potest
 præfatione statuti, per quam de intentione, fine
 occasione statuti certi aliquando reddimur. MASCA
Conclusion II. §. 176. Maxime autem requiritur, vt a
 curatam cognitionem status reipublicæ habeamus
 in qua statutum conditum est, inque eius indole
 & rationem vt sedulo inquiremus, & ex ea diudi
 mus sanctiones, ante omnia opus est, MEVIUS *Q*
 §. 56. 57. Præsertim cum ita accipi statutum
 non possit, vt reipublicæ eiusque statui publico c
 trimentum inferat. Hisce etiam accedunt aliæ a
 h

huc regulæ, quæ non adeo spernendæ sunt, quibus legislatoris aut statuentis voluntas & sanctionum istarum sententia erui potest: ita exempli causa non adeo absolum est, quod ius aut statutum recentius generale ius seu statutum antiquum; specialius tollere, in dubio non sit censendum, sed posterius per prius exceptionem patiatur; cum nihil noui sit, quod leges priores ad posteriores, & hæ ad istas trahantur. *L. 26. 27. 28. D. de LL.* Multo minus itaque possumus adstruere, quod statuta antiquiora Iuris Romani subsidiaria receptione vel antiqua declaratoria iuri Romano sint subdita, aut ex eo interpretanda. Ex quo illud etiam certum est, quod tale statutum, quod privilegium continet, extensiuè interpretandum haud sit. Verum hæ regulæ pleræque sunt generales quamcunque legem interpretandi normæ, quæ ad statuta non vnice accommodatæ sed potius ex principiis logicis & iuris nexu deriuatæ sunt, & ad alias leges tato applicari possunt. Nihil amplius addo pro demonstranda veritate thesios propositæ, quod statuta secundum ordinarias regulas declarari debeant, non vero regulariter striçte & ne lædant Ius Commune; perspicue enim satis ex dictis apparet, non sine ratione diçterium a me esse oppugnatum. Accedo potius ad reliquas dissertationis partes.

§. XXII.

Namque secundum finem & ordinem, quem mihi supra proposui, nunc quoque examinanda sunt argumenta dissentientium, quibus prouerbum tritum, contra quod in superioribus differui, demonstrare operam nauant: ex quibus simul de causis &

Remotionum
dissentientium
& erroris
causa.

origine incongrui huius brocardici constabit. Pauci quidem huius asserti rationes afferre student, plerique defensores istius sibi satis consultum se, officioque suo abunde satisfecisse existimant, quod prouocent ad communem opinionem; iniquiunt, est ista opinio omnium communissima, usque dum omnes denique ad glossæ vtriusque iuris auctoritatem confugiant. Sed cum hac ignobili turba res mihi non est, cum hodie vix quisquam sit, cuiusmodi officiiis fidem præstet. Quid itaque præ sententia sua confirmanda in medium proferunt, qualia sunt quæ nobis obmouent? nihil sane, nisi farrago incongruarum conclusionum per argumenta a BALDO, BARTOLO, & glossa ex legibus ipsius iuris Romani deductarum, tale quid tamen pro non continentibus. Confugiunt præter leges, quarum §. 13. mentionem feci, ad argumenta deducta l. 12. D. de Iust. & Iur. L. 3. §. 6. D. de negot. L. 71. §. 1. D. de acquir. hered. L. 1. C. de Summ. Trinitat. auth. quas actiones C. de SS. eccles. L. 5. C. de LL. L. 13. C. de liberis præteritis. L. fin. C. de Iure delib. Frustra describam ipsa verba harum legum eaque explicando tepus inutili & superfluo labore tererem; cum verborum satis perspicuarum sola inspectio aperte doceat, quod ne vnicum verbum communem & contrarium erroneam opinionem contineat, nec solido quodam argumentandi nexu ex scitis aut rationibus ipsarum legum deriuari possit aduersa sententia. Paucis itaque tantum moneo, quod nostrates dubium & incertum per æque incertum aut falsum plane, immoderatum per idem probare studeant, dum ad peregrinos nos exteri iuris commentatores & ipsos peregrinos

ris Romani textus prouocent, pro Iuris Romani auctoritate præ patriis legibus demonstranda. Redolent hæc prisca fabulas & errorem ac iuris publici ignorantiam, quibus animi Ictorum occupati sibi persuadebant, Imperium Germanicum idem esse illud a CAESARE & AVGVSTO fundatum, & quod IVSTINIANVS tenuit, ideoque Ius Iustinianicum ordinarii iuris regulam apud nos constituere, primumque ei deberi locum, reliqua omnia esse instar priuilegiorum & exceptionum a iure ordinario declinantium; nec legis valorem ipsis tribuere conati sunt. Sed idem est, quod negatur, adeoque, si etiam nullis argumentis certaremus, prius aliunde probandum esset; quod tamen impossibile: quin supra non tantum late aliud luculenter docui, sed alii, quos antestatus sum, ex instituto tenebras has discusserunt, vt hodie quemcunque pudeat, vel ista adhuc recoquere, vel non confiteri Iuris Romani & Canonici vsum in Germania tantum esse subsidiarium, vltimumque ipsis deberi locum, quod ipsos Germaniæ IMPERATORES in legibus Germanicis agnoscere, indicat ORDIN. IVD. IMP. AVL. *Tit. I. §. und wenn* verbis und in *Mangel derselben*, RECESSVS IMPERII de anno 1654. §. *benebenst sollen* 105. verbis *so wohl die Statuta und Gewohnheiten*. Pudeat ergo etiam ineptarum doctrinarum ex erroribus his deriuatarum. Præterea, si ipsas citatas leges, in quibus vulgaris opinio præsidii aliquod inuenire, sibi persuadet, euoluas, perspicue deprehendes, sanas declarandi & mentem eruendi regulas ac exempla, quæ stricto verborum aucupio prorsus aduersantur, ibi potius tradi; tantum abest, vt vulgaris error ex iis exculpi possit. Nihil istæ leges exhibent, quam for-

fan, quod in causis priuilegiorum argumentum a paritate rationis non fit facile admittendum, quod vniu-
 vel alterius edicti prætorii, quod contra iuris ordinari-
 rii normam propositum erat, extensio, quæ tamen
 contra rationem edicti impingebat, reiiciatur: au-
 denique leges istæ sunt tales, quæ ius antiquum im-
 mutant, & ea iterum ex iure antiquo, quæ non cor-
 rexerunt, in pristino valore esse, iubent. Hinc ar-
 gumentantur statuta esse instar edictorum prætorio-
 rum & decurionum in municipiis decretorum strictè
 interpretanda, aiunt, statuta esse specialia, atqui spe-
 cialia non esse multiplicanda, duo specialia non possunt
 concurrere circa idem, nec debere trahi ad conse-
 quentias CACHERAN *decis. 59. n. 13.* REGNER. SIXTIN. I. *Com-
 Marp. 14. num. 39.* PANORM. *ad cap. vlt. de sponsal.* Ita do-
 cent, statuta esse correctoria iuris Communis, at
 correctoria esse odiosa, adeoque non extendenda, se-
 restringenda. Verum quis non sentit? quam ineptum
 & Maiestati Ordinum Imperii iniuriosa sit comparati-
 legum ab Iplis latorum Eorumque superioritatis cum
 edictis & potestate magistratum Romanorum Re-
 publicæ prorsus subditorum; quin magistratus ne-
 stri ciuitatum mediatarum cum decurionibus mu-
 nicipiorum posterioris seculi inconcinna fit colla-
 tio. Quam aperte falsum est? statuta esse exceptio-
 nes a iure Communi Romano & Canonico, & priu-
 legiorum consideratione a iuribus istis specialia exc-
 ptaque continentium æstimanda. Quantum distat
 vero? quod omne id, quod ius antiquum corrigi
 odiosum & restringendum fit, quam iners est doctr-
 na de fauorabili & odioso? quomodo sine pudoris su-
 fusione defendi potest? statuta per se corrigere h-

Commune & Canonicum. Quam certum est e contrario? quod leges regulas interpretationis tradentes non sint leges. Promanarunt hæ doctrinæ ex falsa hypothefi, quod iura ista sint primaria regula in Germania, quod absolute sint recepta, iisque in omnibus tamdiu standum, donec abrogatio expressa doceatur, quibus adhuc hodie quorundam Ictorum scholæ resonant. Hæ sunt istæ reliquiæ & partus neglecti studii iuris tum publici Germanici & ignorantie status reipublicæ Germanicæ. Hunc foetum produxit nimius amor Iurium peregrinorum & falsa persuasio, esse Romanos cordatissimos mortalium &, qui inde natus est, rusticus pudor, sine lege Iuris Romani loquendi. Hi sunt euentus neglectarum legum patriarum, vel certe confusionis earum cum Iuribus peregrinis, qua occæcati Icti operam nauarunt, ineptis comparationibus nostrarum rerum cum negotiis & institutis Romanorum, iura maxime differentia in consonantiam cogere. De quo ILLUSTR. ACADEM. CANCELLARIUS DN. A LVDEWIG *Opusc. Miscell. Tom. II. Lib. IV. opusc. I. de Titul. Imperial. §. 1. not. 66.* CONRAD. SINCER. *diff. epist. cit §. 51. 52. seqq.* THOMASIVS *diff. de statuum Imperii potestate legislatoria contra ius commune §. 77.* MEVIUS *Iur. Lubecens. Quæst. prelim. I. §. 57.* Sufficere hæc possunt, pro modo speciminis academici, ad demonstrandam brocardici, quod sæpius commemoravi, falsitatem ac insufficientiam & sterilitatem rationum aduersa inculcantium, errorisque causas summatim euoluendas; prolixior enim tractationem præsens institutum non patitur. Ideoque mitto hac vice reliqua, quæ vel pro ampliore asserti mei deductione vel aduersæ opinionis destructione in medium proferri possent; & propero

po-

potius, vt quæ hætenus dicta sunt, ad vsus Patrii Iuris conuertam; Ad quod vt accedam, antea adhuc restat, vt communes quasdam falsas conclusiones, quæ ex hoc axioma nunc destructo promanarunt, indicem, deque istis euitandis admoneam.

§. XXIII.

Quædam
falsæ conclu-
siones ex
brocardico.

Pertinent ad eiusmodi inepta dogmata, quæ a principio erroneo brocardici vulgaris deriuant communiter, præcipue ista, nam omnia adducendi hoc loco non conuenit. Primo docent, quod statutum contra Ius Commune quando possit vnum vel duo operari, ita debeat interpretari, vt vnum tantum operetur. ROLAND. *Consil.* 47. n. 19. vol. 3. GRATIAN. *disceptationum forens.* cap. 476. m. 1. & cap. 479. n. 39. BESOLD. *Consultationum* Part. II. *Conf.* 68. n. 34. Quis non videt? quod hæc doctrina sit foetus regulæ istius, quæ tam iustam quam extensiuam in specie interpretationem excludit in statutis & in latiore verborum significato, neglecta mentis verâ statuti, tantum arripit strictiorem & angustiore sine ratione sufficiente. Exulet itaque potius hæc thesis ex iuris arte, cuius principium explosum est. Ex eodem fonte secundo redundat eiusdemque verborum sententia, quod statuta sint ita interpretanda, vt reducantur ad terminos Iuris Communis, etiam si verba sint improprianda. Pariter tertium dictum aperte falsum est, quod statuta sint late interpretanda, quando nos reducant ad obseruantiam Iuris Communis SCHEFFER *l. q. 1. n. 12.* MASCARD. *de interpret. stat.* *Conclus.* II. n. 62. GOZADINVS *Consil.* 35. n. 13. Ideoque quod fo vult communis turba, quod statuta limitationes restrictiones Iuris Communis accipiant. Quæ omnia vt hodie cessent, optima ratio suadet, dum en

fundamentum corrui, collabi etiam debent ea, quæ superstructa sunt, cadat itaque quinta ex istis nata thesis, quod statuta possint retrotrahi ad casus præteritos, & ita intelligenda sint si magis Ius Commune, Romanum scilicet, confirmet quam infirmet. Pariter incongruum est, sextum vulgare assertum, quod MASCARD, *cit. tract. conclus. 4. §. 22.* tradit, quod statutum disponens de causis pendentibus, non pertineat ad pendentes per appellationem. Nec melioris virtutis est dicitur, quod apud eundem MASCARDVM habetur *Conclus. II. §. 88. 89. & sæpius alibi*, quod, si statutum disponat, quod statuto deficiente ad Ius Commune recurri debeat, tunc sit intelligendum Ius Commune Romanum non statutum civitatis dominantis. Imo doctrina vulgaris octava, quam ex communibus Ictorum scriptis MEVIUS *ad Ius Lubecens. Quæst. prælim. 9. §. 32. 33.* repetit, eandem meretur censuram, quod nimirum statutum nunquam in dubio præsumendum sit correctorium, quoniam correctio omnis odiosa sit. Ipse MEVIUS aliqua ex parte sensisse videtur, quod hoc proverbum veritate aut iusta ratione destitutum sit; hinc statim tot subnectit limitationes, quæ ipsam regulam prorsus absorbent. Alia huius generis inconcinna dogmata notavit iam CONRADVS SINCERVS *cit. diss. epistolii §. 60. & 61.* Neque raro occurrunt plura eius farinae conlectaria in plurimorum magnæ alias autoritatis Ictorum scriptis, quæ, si principia genuina rite calleas, facili negotio advertere & cauere poteris. Ego mihi videor officium, quod in præsentiarum mihi delatum est, expleuisse, quod celebriores errores qui communi sermone circumferuntur indicauerim; restant enim quædam harum pristini erro-

ris reliquiarum, quæ in PATRIORVM STATVTO-
glossas irreperunt, adhuc perquirendæ.

§. XXIV.

Specialis ra-
tio statuto-
rum Bremen-
sum.

Dum ea quæ hæcenus dixi, ad PATRIA IV-
STATVTA nempe BREMENSIA applicare meditor, ne-
quidem speciatiim vt repetam quascunque rationes
dubiorum remotiones, quas hæcenus latius expen-
opus est; sed præter ista quæ iamiam incidenter
LEGIBVS PATRIIS expresse monui, quicunque fac-
ex principiis nostris interpretationem PATRIARVM L-
GVN secundum ordinariam declarandi methodu
faciendam esse, facillime erit iudicaturus; neque e-
rum explanationem ex Romanis legibus faciendam
esse, nec regulam, quod Ius Romanum lædere non
debeant, locum habere posse, videbit. Vnicum t-
men adhuc addo tantum; nimirum tanto minus vu-
garis doctrina STATVTIS BREMENSIBVS congrua e-
quanto diutius hæc ante Ius Romanum publica a-
uctoritate in Germania receptum condita sunt. Cu-
itaque Iuris Romani vsus post publicam receptione
tantum sit subsidiarius, cumque legum anterioru
correctionem ipsi communia docentes a postero
bus non præsumere audeant, id sane a Iure Romano
post STATVTA PATRIA condita in subsidium tantu
recepto, eo magis asseri debet. Sunt autem STATVT
BREMENSIA primo conscripta Senatus Populique Br-
menlis iussu & auctoritate electis quibusdam Iur-
huius conditoribus sub initio Seculi XIV, anno n-
mirum 1303. sicuti apparet ex *Chronico Mscho Br-*
mensi, in quo hæc habentur: Anno 1303, Des Do-
nerstages nach St. Andreas do wurde de Rathman-
tho Rahde mit der Gemeende, dat se wolten ohr Rec-

beschrieben, als men dat tho ewigen Dagen holden scholte. Deinde iterum Seculo XV, anno 1433., statuta sunt renouata & condita inscriptis vt patet ex statuto II. §. I. his verbis: In Nahmen des Vaders des Sohnes und des hill. Geestes Amen, do nah Gades Gebort waren vergahn dusend verhuindert, und in dem dree und druttigsten Jahre, des negsten Dages nah St. Bartholomei des hill. Apostels do wurde de Rathmanne mit der Witheit und Bollbort der ganzen Meenheit tho Bremen des tho Rahde dat se wolden ohr Recht beschriuen in alle der Wise also hier nah beschreuen steit, also dat ewiglicken schole blieden, tho holdende alle glick, den Armen also den Ricken &c. Vbi notandum, humani quid in historia patria passum esse Virum Consulare & patriarum legum Glossatorem HENRICVM KREFFTINGIUM, quando ad hoc statutum II. addit, quod hoc anno 1433., statuta hæc non sint de nouo condita sed quod plurima ex parte iam vsu & consuetudine inualuerint, & hoc anno primitus ad meliorem vsu sint in scriptis redacta. Cum ex chronici Bremensis supra allegato loco & antiquis exemplaribus constet, quod iam anno 1303. fuerint conscripta, quod etiam recte contra KREFFTINGIUM monuit DN. IOHANNES ALMERVS Senatorii Ordinis dum viueret, *in notis Msalis ad cit. statut.* Sunt itaque condita & iterato conscripta STATVTA PATRIA eo tempore, quo Ius Romanum in Germania publica auctoritate nondum fuit receptum, quod demum sub Imperatore Maximiliano anno 1495 factum esse, omnes confitentur. Quomodo itaque possunt PATRIA IVRA interpretationem recipere ex iure tunc ignoto aut minimum non recepto, cum statuta fuerint condita.

Non dicam, quomodo fieri possit, vt ex eo resti-
 tionem accipiant. Nonne IVS PATRIVM quod or-
 nariam regulam constituit hoc ipso mira metamor-
 phosi in subsidiarium mutatur, & Ius Romanum su-
 subsidiarium, contra rationem, ordinariorum legum
 turam induit. Inverso sane ordine inceditur.
 enim regula esse debet, quod PATRIVM IVS constituit
 & Ius Romanum quatenus non mere Romanum ta-
 tum supplet istius defectum, vel si, forsan in quoda-
 negotio obtineat, exceptionis instar a regula ordi-
 naria PATRII IVRIS considerandum est. Sane ipsum Ro-
 manum Ius hac rerum facie ita applicandum est,
 minime lædat statuta tanquam Ius ordinarium. Plu-
 non addo; sed si hæc coniungas cum reliquis argu-
 mentis per totam dissertationem sese extendentibus
 asserti mei veritas satis tibi reddetur luculenta.

§. XXV.

Interpreta-
 tionis strictæ
 exemplum
 primum ex
 Iure Patrio.

Idcirco tantum quædam exempla ex Patri-
 legibus in medium proferam eiusmodi textuum, quæ
 ex communi errore in glossa KREFFTINGII ad amussim
 vulgaris istius brocardici sunt definiti & explicati
 maxime cum eundem errorem sedulo postea adhibere
 commendauerit PAVLVS KOCH I. V. D. & *Aduocatus*
Patria, in specimine collationis differentiarum Iuris Romani
in præf. Monstrabo itaque secundum saniores hactenus
 expositas doctrinas, vim istam textibus hinc inde
 non esse inferendam, & in iniquos sensus leges istas pene
 non esse detorquendas. Primum itaque exemplum hoc sit,
 quod rem clariorem reddet. Exploratum est, quod apud nos
 vigeat & vsu maxime frequenter inter coniuges commu-
 nio bonorum plenaria quam vocant *das Sant-Guth*. Huius effectus e-

quæ

quod si sine liberis alter coniugum moriatur, superstes ei succedat *Ordeel 86. §.* *Wo wor twe thosammen* x. verba sunt: *Wo wor twe thosammende kâmet in echtschap, wat de hebben dat is oehrer benden, nah Stades Recht, stervet dhren een, de andere schall sine Schulden gelden (i. e. bezahlen) des he bekennit, darinen vullen kâmen mag.* Hæc communio bonorum & inde profluens successio coniugum plane non potest declarari aut interpretari ex iuribus societatis vniuersalis Iuris Romani neque late neque stricte; sed propriis suis iuribus constat, cum originem suam habeat ex iure Saxonico seu potius Germanico antiquiori vide *Sächsieh Landrecht L. I. art. 31. Mann und Weib haben kein getheiltes Gut.* Et si hic vellemus iura societatis vniuersalis ex Iure Romano applicare; quod difficultatibus premeremur? Primo hoc statutum pertinet ad sponsum & sponsam viduum vel viduam, qui iure Romano post consensum conjugalem pro coniugibus habentur, sed non æque IVRE PATRIO ac Saxonico imo ex antiquiore Iure Germanico Communi, ex quibus iuribus ad matrimonii hos effectus requiritur consensio thalami & matrimonium concubitu consumatum v. *Diff. DN. A RHEDEN I. V. D. ET PATRIAE SENATORIS PATRONI PLVRIMO CVLTV VENERANDI de virgine vidua eiusque iuribus.* Iure Romano societas omnis etiam vniuersorum bonorum morte tollitur, nullosque effectus post se relinquit. IVRE PATRIO communio bonorum mortuo marito durat inter viduam eiusque liberos; Iure Romano societas omnium bonorum tollitur morte, quia mors omnia iura tollit ergo & societates, imo & successiones: IVRE PATRIO iura societatis manent, & quod valde a Iure Romano alienum est, tri-

Non dicam, quomodo fieri possit, vt ex eo resti-
 ctionem accipiant. Nonne IUS PATRIVM quod ordi-
 nariam regulam constituit hoc ipso mira metamor-
 phosi in subsidiarium mutatur, & Ius Romanum su-
 subsidiarium, contra rationem, ordinariorum legum na-
 turam induit. Inuerso sane ordine inceditur.
 enim regula esse debet, quod PATRIVM IUS constituit
 & Ius Romanum quatenus non mere Romanum ta-
 tum supplet istius defectum, vel si, forsan in quoda-
 negotio obtineat, exceptionis instar a regula ordin-
 aria PATRII IVRIS considerandum est. Sane ipsum Ro-
 manum Ius hac rerum facie ita applicandum est,
 minime lædat statuta tanquam Ius ordinarium. Plu-
 non addo; sed si hæc coniungas cum reliquis argu-
 mentis per totam dissertationem sese extendentibus
 asserti mei veritas satis tibi reddetur luculenta.

§. XXV.

Interpreta-
 tionis strictæ
 exemplum
 primum ex
 Iure Patrio.

Idcirco tantum quædam exempla ex Patri-
 legibus in medium proferam eiusmodi textuum, quæ
 ex communi errore in glossa KREFFTINGII ad amussim
 vulgaris istius brocardici sunt definiti & explicati
 maxime cum eundem errorem sedulo postea adhuc
 commendauerit PAVLVS KOCH I. V. D. & *Aduocatus*
Patria, in specimine collationis differentiarum Iuris Romani
in præf. Monstrabo itaque secundum saniores hactenus
 expositas doctrinas, vim istam textibus his
 non esse inferendam, & in iniquos sensus leges istas plene
 ne non esse detorquendas. Primum itaque exem-
 plum hoc fit, quod rem clariorem reddet. Exploratum
 est, quod apud nos vigeat & vsu maxime frequen-
 tetur inter coniuges communio bonorum plenaria
 quam vocant *das Samt-Guth*. Huius effectus est
 quod

quod si sine liberis alter coniugum moriatur, superstes ei succedat *Ordeel 86. §.* Wo wor twe thosammen x. verba sunt: Wo wor twe thosamende kâmet in echtschap, wat de hebben dat is oehrer beyden, nah Stades Recht, stervet dhren een, de andere schall sine Schulden gelden (i. e. bezahlen) des he bekennt, darinen vullen kâmen mag. Hæc communio bonorum & inde profluens successio coniugum plane non potest declarari aut interpretari ex iuribus societatis vniuersalis Iuris Romani neque late neque stricte; sed propriis suis iuribus constat, cum originem suam habeat ex iure Saxonico seu potius Germanico antiquiori vide *Sächsisch Landrecht L. I. art. 31. Mann und Weib haben kein getheiltes Guth.* Et si hic vellemus iura societatis vniuersalis ex Iure Romano applicare; quot difficultatibus premeremur? Primo hoc statutum pertinet ad sponsum & sponsam viduum vel viduam, qui Iure Romano post consensum conjugalem pro coniugibus habentur, sed non æque IVRE PATRIO ac Saxonico imo ex antiquiore Iure Germanico Communi, ex quibus iuribus ad matrimonii hos effectus requiritur consensio thalami & matrimonium concubitu consumatum v. *Diss. DN. A RHEDEN I. V. D. ET PATRIÆ SENATORIS PATRONI PLVRIMO CVLTV VENERANDI de virgine vidua eiusque iuribus.* Iure Romano societas omnis etiam vniuersorum bonorum morte tollitur, nullosque effectus post se relinquit. IVRE PATRIO communio bonorum mortuo marito durat inter viduam eiusque liberos; Iure Romano societas omnium bonorum tollitur morte, quia mors omnia iura tollit ergo & societates, imo & successiones: IVRE PATRIO iura societatis manent, & quod valde a Iure Romano alienum est, tri-

buit successionem; non in dimidiam bonorum societatis vniuersalis sed in omnia bona, & plenariam, si nullo liberi adsint, alias portionem virilem pro numero liberorum. Ius Romanum etiam non defert successionem defuncti socii ad superstitem socium; in Iure Romano natura societatis est, quod vti inuitus nemo socius fit, ita nec inuitus maneat, & quod possit inuito quoque altero a societate recedere. Quis hæc applicaret ad iura societatis inter coniuges? Socius omnium bonorum ex principiis Iuris Romani potest testari de dimidia omnium bonorum, sine vlllo præiudicio iuris alterius socii. Sed IVRE PATRIO Vxor non potest de dimidia bonorum disponere & testamentum condere, etsi sit socia omnium bonorum sed tantum de tribus partibus optimi vestitus sui cum omnibus accessoriis, vti ea gestare solita fuit, exceptis gemmis, iudicium post mortem obseruandum legemque rebus suis dicere potest, *Statut. 13.* Et contra maritus de dimidia bonorum omnium testamentum condere potest *KREFFTINGIVS ad Statut. 10. princip.* vt aliteraceamus. In allegato *Statuto 13.* dicitur: *Hest en Trou een Mann und werd se sieck, se maect geuen drie Stücke von dyren besten Kleedern wem dat se will* hoc statutum, dicunt quidam, stricte esse interpretandum, & vt quam minimum lædat Ius Romanum. Vnde de ille error nascitur, quod quidam hoc restringant ad solam donationem inter viuos vel ad summum ad donationem mortis causa; non vero de testamentis illud intelligendum esse, existimant, dicentes: quod alia lædatur Ius Romanum quod non admittit testamentum de parte bonorum, multo minus igitur de rebus singularibus: Iure Romano enim neminem potuisse mori pro parte testatum & pro parte intestatum, re-

est notissima, & talia habita fuisse, ac si illarum rerum sit naturalis inter se pugna. Iam autem si statutum allegatum latissime vel iuste velis interpretari & extendere ad testamentum, tunc accidet, quod vxor, habitura sit in tribus vestimentis hæredem ex testamento, & in reliquis bonis maritum hæredem ab intestato: vt valere debeat itaque testamentum de rebus particularibus tantum, non esse ferendum, existimant. Rectius autem amplissimam vel potius iustam admittimus explicationem huius textus, & intelligimus statutum tam de donatione inter viuos, ita tamen vt præstatio differatur in tempus mortis vxoris, ne viua exuatur vestimentis suis, quam de omnibus vltimis voluntatibus scil. de testamentis & mortis causa donationibus. *Adde dissert. DNI DOCTORIS ET PROFESSORIS KLVGKIST sub præsidio DNI A RHEDEN iam iam laudati habita de restricta disponendi facultate vxorum Bremensium.* Namque statuentes has Iuris Romani subtilitates, imo maiores nostri cum ignarissimis sciuerunt Romani Iuris scrupulosam in testamentis diligentiam. Prætereaque cessat in nostra Republica superioris arbitrium legislatoris istarum Romanarum solennitatum auctoris, quod possit voluntatem magistratus inferioris restringere. Sunt enim statuta nostra sanctiones liberæ ciuitatis, quæ ius ordinarium faciunt; indeque respuunt talem restrictionem. Proinde omnia quæ ex frequentia diuortiorum Iure Romano sunt ad Ius Germanicum plane non quadrant, sicuti variis exemplis deduxit MAGN. ET ILL. DN. PRAESES in *Prælect. ad Cod.*

§. XXVI.

Porro Iure Patrio Dominus excluditur contra rationem Iuris Romani a rei vindicatione, si rem alteri titulo quoque dominium non translatiuo concesserit

Exemplum
secundum.

cesserit isque eam alienauerit, & tenetur dominus
 tum actione personali conuenire istum, cui rem co-
 cessit; quod & Iure Lubecensi cautum est *Part. III. Tit.*
art. 1. & quidem ex veteri IVRE SAXON. *L. I. art. 60.* secu-
 dum notum principium; *Hand muß Hand wahr*
Hoc restringunt quidem ad solum commodatum,
 PAVLVS KOCH in *cit. specim. collation. Iur. Rom. & Part.*
voce commodatum, idque negant in pignore proce-
 re, ne nimium lædatur hoc statuto Ius Romanum
 quod dat rei vindicationem contra quemcunque pos-
 sessorem. Quoniam vero eadem & in pignore sub-
 ratio quæ in commodato, *daß einer seinen Gläubiger*
wieder suchen soll, wo er ihn gelassen, imo primaria
 ratio, quæ reuera consistit in conseruanda fide in co-
 mercis, de qua Germani admodum fuerunt solliciti
 circa pignus multo magis locum habeat; ideo & id
 statutum de pignore intelligendum esse existimo. Quod
 accedit, quod Ius Saxonicum, ex quo statutum
 ante receptionem Iuris Romani desumptum est, ad
oder versetzt. Ex his ergo rationibus statutum in
 adeoque extensiuè interpretandum est, vt quoque
 et ad pignus, cum prorsus eadem ratio in eo locum
 habeat, vt itaque necessario etiam eadem legis dis-
 positio attendi debeat. Hinc si quis rem alicui pignus
 dederit, creditor vero illam in alium alienauerit de-
 betur domino rei vindicatio contra tertium posse-
 rem, & contentus esse tenetur personali actione
 ignorantia nimirum directa contra creditorem,
 pignus dederat. Ex analogia Iuris Germanici id
 dicendum foret de deposito, ob paritatem ratio-
 nis. Sed DOMINVS KREFFTINGIVS præiudicium affert in
 contrarium. Attamen merito dubitatur, quod v

sententia rationi præsertim legum contraria IVS PATRIVM aliquod efficere possit. Minimum non curamus in patria KREFFTINGII autoritatem; sed legibus & rationibus regimur. Ratio vero, quam affert, quoque nititur nostro brocardico, quod in statutis exorbitantibus non debeamus procedere ad similia, nisi respectu habito ad Ius Romanum. Sed illud statuentibus incognitum fuisse, ad nauseam dixi, & ex paritate rationis iustam statutorum declarationem esse faciendam.

§. XXVII.

Ex eodem proverbio erroneo dubium redundat, num duplicitas vinculi attendatur IVRE PATRIO ultra fratres & sorores eorumque filios & filias, cum Iure Romano ultra hos non duplicitas vinculi, sed solum proximitas gradus attendatur, & proximiores succedant in capita, idque in infinitum, quamdiu cognatio probari potest. *Novell. 118. c. 3. in fin. authent. post fratres C. de legitim. hered.* Vnde patruus defuncti, e. g. unilateralis & germanus de Iure Ciuili concurrunt, quod præiudicio firmatur apud STRYK. *in success. ab intestat. dissert. 3. cap. I. §. 16.* & auunculus vterius excludit a successione auunculi germani liberos, quod itidem præiudicio probat STRYKIVS *cit. loc.* Dicunt itaque casum in statuto non expressum esse decidendum ex Iure Romano. Huc venit *Statut. 18. So welck Mann of de Froue, de unse Börger syn, sterfft sunder Kinder, sunder Brüder, sunder Süster, de nechste Mage von jewelcken Eynde beyde von vader und moderlicker Geburt und licker Mageschup schölen dat gut dehlen.* Primo dubium occurrit, quod si defunctus reliquerit a linea paterna & materna æquales gradu & duplicitate vinculi gauden-

tes, sed inæquales numero collaterales, an hæred defuncti diuidenda sit ex numero personarum æqualiter, an vero in duas medietates, vt dimidiam capiat ille vel illi, qui sunt ex linea materna? vt hæred diuidatur pro numero personarum & non in duas medietates, late probauit sub præsidio EXCELLENTISSIMO DNI A RHEDEN DOMINVS IOH. SCHÖN I. V. D. PROFESSOR in patrio Gymnasio in *dissert. de different. Statut. Bremens. & Iur. Rom. circa successionem ab intestato* §. 20. & sequent. quo nos remittimus quæstionem. Hic saltem hic monemus, in hanc rem exstare contrarium responsum oder eine Belehrung facultat. iurid. M. purg. ad STATVT. BREMENS. 186. de anno 1616, d. 5. Maii vbi respondent: Daß die Erbschafft in zwey gleichen Theile zu theilen, und denn eine Halbscheid seinem Erben Verstorbenen vom Vater her nächst anverwandten Bluts-Freunde dem Patrueli und den andern Halbtheil seinen von Mutter her, von beyden beyden Verwandten nächsten Bluts-Freunden denen Consobrinis zu folgen, der Auunculus aber, als welcher dem Verstorbenen von einem Band her verwandt, davon alles auszuschliessen sey. Rationem decidendi rationeam attulerunt, scilicet maiores nostros in considerando hoc statuto ante oculos habuisse, vt superfluitas statuti euitetur, & illi effectus operandi aquid detur præter Ius Commune. Indeque manifeste intulerunt, verba statuti non solum constituere duas lineas, seu coniunctiones, sed & verba beyde von Vater und Mutter ordines duos successionis constituere contra verba: in gleiche Theile vertheilen & contra verba jewelcken Theile. Quæ verba ad ipsam successionem sunt referenda, quod debeant duplicitate vinculi generandi de-

dere, non vero cum Marpurgensibus ad constituendas portiones in successione & eius diuisiones. Non potuerunt enim maiores nostri Ius Romanum ante oculos habuisse & solliciti esse, vt quid stauerent illi vel conforme vel contrarium. Rectius ergo Marpurgenses statuto interpretationem dedissent ex Iure SAXONICO IVRE PATRIO nostro antiquiore, & ex quo multa capita Iuris Nostri sunt deprompta, ibi vero obtinet successio in capita, non in lineas v. STRYKIVM *de success. ab intest. Diff. III. c. 3. §. 16.* Secundo dubium mouetur, num vltra fratrum filios duplicitas vinculi attendatur, an vero sola proximitas gradus? Qui hoc statuunt, confugiunt ad brocardicum de stricta interpretatione statutorum, ne lædant Ius Romanum. Marpurgenses in allegato responso excludunt auunculum defuncti ab vno latere iunctum, & præferunt consobrinos defuncti ab vtroque latere iunctos, ex ratione quod duplicitas vinculi in statuto supponatur. Neutra sententia bene se habet, prior refellitur ex ipsa brocardici refutatione, & quod in statuto mentio fiat duplicitatis vinculi. Posterior in eo fallit, quod indistincte in statuto requirat vinculi duplicitatem, non attento gradu proximitatis. Cum tamen tota res sit decidenda ex antiquo Iure Saxonico. Fatentur quoque idem ipsi quidem Marpurgenses in responso: *Dasz weilen die Stadt Bremen auf Sächsischen Grund und Boden im heil. Röm. Reich gelegen, sich auch des Sächsischen Rechts gebrauchte ic.* sed in eo falluntur, quod addunt, Saxonicum Ius a Iure Communi nihil habere diuersum, siquidem in Iure Saxonico antiquo indubitati iuris est, collaterales duplicitate vinculi gaudentes, quidem

tes, sed inæquales numero collaterales, an hæredes defuncti diuidenda sit ex numero personarum æqualiter, an vero in duas medietates, vt dimidiam capiat ille vel illi, qui sunt ex linea materna? vt hæredes diuidatur pro numero personarum & non in duas medietates, late probauit sub præsidio EXCELLENTISSIMI DNI A RHEDEN DOMINVS IOH. SCHÖN I. V. D. PROFESSOR in patrio Gymnasio in *dissert. de different. Statut. Bremens. & Iur. Rom. circa successionem ab intestato* §. 20. & sequent. quo nos remittimus quæstionem. Hic saltem hic monemus, in hanc rem exstare contrarium responsum oder eine Belehrung facultat. iurid. M. purg. ad STATVT. BREMENS. 186. de anno 1616, d. 5. Ma. vbi respondent: Daß die Erbschafft in zwey gleiche Theile zu theilen, und denn eine Halbscheid seinem Verstorbenen vom Vater her nächst anverwandten Bluts-Freunde dem Patrueli und den andern Halbtheil seinen von Mutter her, von beyden beyden Verwandten nächsten Bluts-Freunden denen Consobrin zu folgen, der Auunculus aber, als welcher dem Verstorbenen von einem Band her verwandt, davon alles auszuschliessen sey. Rationem decidendi rationeam attulerunt, scilicet maiores nostros in considerando hoc statuto ante oculos habuisse, vt superfluitas statuti euitetur, & illi effectus operandi a quid detur præter Ius Commune. Indequè mutauerunt, verba statuti non solum constituere duas lineas, seu coniunctiones, sed & verba beyde vom Vater und Mutter ordines duos successionis constituere contra verba: in gleiche Theile vertheilen & contra verba jewelcken Syde. Quæ verba ad ipsam successionem sunt referenda, quod debeant duplicitate vinculi g.

dere, non vero cum Marpurgensibus ad constituendas portiones in successione & eius diuisiones. Non potuerunt enim maiores nostri Ius Romanum ante oculos habuisse & solliciti esse, vt quid statuerent illi vel conforme vel contrarium. Rectius ergo Marpurgenses statuto interpretationem dedissent ex Iure SAXONICO IVRE PATRIO nostro antiquiore, & ex quo multa capita Iuris Nostri sunt deprompta, ibi vero obtinet successio in capita, non in lineas v. STRYKIVM *de success. ab intest. Diss. III. c. 3. §. 16.* Secundo dubium mouetur, num vltra fratrum filios duplicitas vinculi attendatur, an vero sola proximitas gradus? Qui hoc statuunt, confugiunt ad brocardicum de stricta interpretatione statutorum, ne lædant Ius Romanum. Marpurgenses in allegato responso excludunt auunculum defuncti ab vno latere iunctum, & præferunt consobrinos defuncti ab vtroque latere iunctos, ex ratione quod duplicitas vinculi in statuto supponatur. Neutra sententia bene se habet, prior refellitur ex ipsa brocardici refutatione, & quod in statuto mentio fiat duplicitatis vinculi. Posterior in eo fallit, quod indistincte in statuto requirat vinculi duplicitatem, non attento gradu proximitatis. Cum tamen tota res sit decidenda ex antiquo Iure Saxonico. Fatentur quoque idem ipsi quidem Marpurgenses in responso: *Das weilen die Stadt Bremen auf Sächsischen Grund und Boden im heil. Röm. Reich gelegen, sich auch des Sächsischen Rechts gebrauchte ic.* sed in eo falluntur, quod addunt, Saxonicum Ius a Iure Communi nihil habere diuersum, siquidem in Iure Saxonico antiquo indubitati iuris est, collaterales duplicitate vinculi gaudentes, quidem

contra Ius Ciuile præferri illis, qui ea destituunt
 si pares gradu inter se sint: & habemus ita verba
 tuti: *Beide vom Väter;* Sed si ab vno latere iun-
 ctus *Halbe-Geburth* gradu vno propior sit defun-
 collateralibus vno gradu remotioribus, vti in fa-
 specie Marpurgensium; neque Iure Saxonico neq[ue]
 PATRIO, vtpote quod illud sequitur, ille ab his exci-
 ditur, vti minus recte voluere Icti Marpurgenses
 responso allegato, qui patruelem vno latere iunctu
 plane excluderunt. Quamuis enim bene respon-
 rint, non esse præferendum consobrinis, vt solus
 niret ad hæreditatem; non tamen hic fuisset exci-
 dendus, sed simul vocandus. Ius Saxonicum enim
 pro norma & regula ponit, quod vno latere iunctu
 semper vno gradu remotior habeatur, quam vtriu-
 que latere iunctus, iuxta vulgatum illud, *Halbe-
 Geburth tritt einen Grad weiter.* Hoc facto, par gra-
 du & ordine est patruelis cum consobrinis, ergo
 mul admittendus. Et eo sensu iuris Saxonici ac-
 pienda sunt verba statuta: *Gleicher Geburth u
 gleicher Mageschafft.* Vnde errarunt Marpurgens-
 dum addiderunt, nun aber stehet der Auunculus
 dem Verstorbenen und mit denen Consobrinis nicht
 gleicher Geburth noch gleicher Mageschafft, sondern
 sind in dem ungleich, daß der Auunculus des verstor-
 benen Mutter Halb-Bruder die Sobrini aber der ver-
 storbenen Mutter vortierig Schwester Kinder gewesen
 cum omnes sint æquales in sensu Iuris Saxonici a-
 tiqui de quo BERLICH *Part. III. Conclus. 21. n. 47.* CA-
 ZOV *Part. III. Const. 18. def. 8. n. 6. & def. 21. n. 8.* vbi
 regula die *Halbe Geburth tritt einen Grad weiter,*
 iam obtinet in remotioribus collateralibus seu p-
 patru-

fratrum filios. Iuvat verba iuris Saxonici hic allegare; in *Lib. I. art. 3. Specul. Saxonici* dicitur: Ist aber einige Zueyung unter ihnen, so mögen sie in einem Glied nicht stehen, sondern schreiten fort bis in ein ander Glied: vbi glossa antiqua daher ist, daß man sagt, daß der halbe Bruder halb Erb nehme und schreite in ein ander Glied. Item in *lib. 2. art. 20.* Bruder und Schwester nehmen ihrer ungezweiten (id est, vtroque latere iunctorum) Bruder und Schwester Erbe vor den Brüdern und Schwestern, die mit ihnen gezweiten sind. Vom Vater und Mutter ungezweiten Bruder Kinder seyn auch gleich nahe den gezweiten Brüdern in Erbe zu nehmen: vbi glossa sub *Lit. d. lus autem Saxonicum in Lib. I. art. 3.* scilicet die halbe Geburth trit einen Grad weiter, ita sumitur de consuetudine, vt extendatur ad quoscunque vteriores agnatos: & huiusmodi extensio seruatur etiam in praxi.

§. XXVIII.

Occurrit mihi adhuc alius casus dubius in mentem, qui etiam ex communiōe omnium bonorum inter coniuges vigente dependet. Quippe dixi antea etiam citra vllam conuentionem per *Ordeel 86. §. 1.* communionem omnium bonorum das sammet Guth inter coniuges in Patria fieri ex obseruantia. Vi huius superstes coniux tenetur, pro defuncto omne æs alienum soluere, nisi pactis dotalibus aliud conuentum sit. Non desunt Doctores, qui in illis locis, vbi hæc communiō obtinet, vxori superstiti concedunt facultatem, vt possit renunciare hæreditati & successioni statutariæ, hoc effectu, vt ita possit illata sua & dotem saluam habere, neque teneatur respondere creditoribus

ditoribus mariti defuncti, dum eius hæres non sit factus. Intelliguat itaque hoc axioma iuris Germanici, quod vxor pro marito teneatur, restrictiue, ne nimium lædatur ius Romanum, cuius regula, ne vxor pro marito teneatur. *L. 1. 2. 3. C. ne vxor.* Indeque volunt intelligendum esse axioma iuris Germanici salua vxoris electione dotis & facultate renunciandi hæreditati; quod hæc fit conueniens iuri Romano, secundum quod vxor possit soluto matrimonio dotem & reliqua illata repetere, & successioni delatæ renunciare: ita sentiunt SCHEPLITZ *ad Consuet. March. Part. III. Tit. 4. Quest.* KOHLIVS *ad Constit. March. Quest. 5. n. 1.* qui expresse hæc rationem affert, quod hic casus in constitutione omnibus decidendus sit ex iure Romano, quod optione cui hæreditas defertur, concedit, pro lubitu illam adeundi aut repudiandi. Sed vix cum ratione analogia iuris Germanici; cum principia communionis bonorum inter coniuges constituent ius Commune Germanicum, maxime Saxonicum *Land-Recht lib. 1. art. 31*, indeque non sint stricte interpretanda iure Romano, quod electionem concedit, & cui, diuortiorum frequentiam, illa communio prorsus contraria est, *v. iam citat. prælection. in Codicem* MAGNIFICI ET ILLVSTRIS DOMINI PRAESIDIS. Maxime cum ius Romanum apud nos longe serius inuenerit quam vsitata bonorum communio. Sentitur itaque apud nos bona mariti & vxoris confusa sunt per communionem, quæ a consensione thalæ incipit, per verba: *So wort twe thosamen komet in Eerschup, wat de hebet dat is eehrer beyde nah Stades Recht.* vnde apud Saxones inferiores prouerbiū: *Wo die Decke beschlagen, ist alles gemein.* Ergo non adn

tunt amplius diuisionem, neque facultatem concedunt, repetendi illata quæ semel facta sunt communia, & in vnum patrimonium cum defuncti patrimonio conflata: vnde & *Sammt-Guth* appellatur. Et nil nisi meram contradictionem sapit, bona omnia esse communia & tamen habere vxorem illata propria: hæc potius iam continentur bonis illis communibus. Ne dicam, hoc maxime tendere in præiudicium creditorum, qui ius quæsitum habeat in communia bona per coniugium inuicem iam communicata & confusa, quod ipsis inuitis facta superstitis electione auferri nequit: maxime cum communio eiusque electio non incipiat a morte mariti, sed a die consummati matrimonii; hac vero semel electa, cesset variatio. Cesset igitur etiam omne ius abstinendi ab hæreditate & repetendi illata semel communicata: sicuti pariter nec inuentarii beneficium superstiti coniugi concedendum esse, arbitror, quod ex iuris Romani principiis competit hæredi debitoris, effectu eo, quasi superstes coniux posset dimidiam bonorum partem mariti creditoribus cedere, vt ipsis, quantum fieri possit, satisfiat; alteram autem dimidiam tanquam propriam retinere possit. Optime se habent, quæ circa priorem quæstionem glossator Vir Consularis KREFFTINGIVS AD STATVTA BREMENSIA *ad dictum Ordeel 86. §. 1.* hæc affert, & præiudiciis firmat, digna, quæ integra exscribantur: *Es ist in Sachen der sämtlichen Creditoren Eyler Goldschmids contra Eyler Goldschmids Witwen und in Sachen der Creditoren wenzl. Berends zum Böhne contra dessen Witwe und in andern Fällen mehr weitläufftig disputiret worden, daß die Frau ihren eingebrachten Braut-Schatz nicht wiederum zu sich nehmen und*

und von des Mannes Güthern lepariren, und wie si
ihres Mannes Erbschafft und Güthern sich entäußer
und also dessen Erbe nicht worden, sie auch also der
dessen Schulden vermöge unferes Stadt-Buches de
Mannes und Frauen Guth so sie zusammen bringe
confundiret und daraus ein Guth geworden, und als
nicht simpliciter ratione hæreditatis, sondern vielmeh
ratione necessariæ communionis & confusionis bo
norum der eine des andern Schuld bezahlen müsse. In
terim vxor vidua bona communia potest cedere cre
ditoribus & abdicare: cuius effectus est, quod it
liberetur ab onere æris alieni a marito contracti ra
tione illorum, quæ deinceps iure hæreditario aut ali
iusto titulo ad illam peruenerunt; prout quoqu
dispositum & *Iure Hamburgensi Part. II. Tit. 5. Tit. 10*
Apud nos Bremenses in hac causa singularis ritu
mentio fit in glossis *ad dictum Ordeel*: si nempe coniu
superstes statim post elatum funus, mariti sui æde
derelinquat & domum mortuariam prætereat ab exe
quiiis reuerfa, aut elato e domo mariti defuncti ca
dauere, vidua ædes deferat, & præuia denunciatio
ne clauis domui infixas omniaque bona creditor
bus relinquat.

§. XXIX.

Exemplum
quintum.

Vltimum locum casuum ab erroneo brocard
dico vindicandorum occupet iterum alius, qui e
iam circa communionem bonorum inter coniugo
occurrit. Namque ex principio isto erroneo LAV
TERBACHIVS *Dissert. de ære alieno in soc. coni. contr. §. 1*
argumentatur: communionem bonorum inter con
iuges incipere statim a tempore contracti matrimoni

ita vt quam primum fiat coram sacerdote desponsatio, conjugali consensu ius in corpus ad vsum matrimonii sibi inuicem communicauerint, & hoc ipso communitio statutaria incipiat: quia vbi nihil statuto reperitur in contrarium, secundum Ius Ciuile Romanum fit iudicandum, ex quo consensus non concubitus facit nuptias. Cum tamen secundum Iuris Germanici principia effectus matrimonii demum a conscensione thalami sint repetendi, vti latius deduxit EXCELLENTISSIMVS DOMINVS A RHEDEN *cit. diss. de virgine vidua, & in Ordeel cit.* adhibeantur verba: *So wo twe thosamen femet in echtschap*, quæ in effectu & sensu Iuris Germanici secundum §. *anteced.* dicta non vero Romani Iuris tunc incogniti sunt accipienda.

§. XXX.

Satis & abunde me demonstrauiſſe exiſtimo non ſolum ex principiis Iuris eiusque analogia, ne minimo fundamento niti doctrinam omnium ſermone frequentatam, quod ſtatuta ſtrictè & ex Iure Communi ſint interpretanda: ſed etiam clarisſimis exemplis ante oculos poſui, quam incongrua hæc dogmata ſint Iuribus Germanicis, & quod potius tota iſta regula inuertenda ſit. Plura itaque non addo, ne diſſertationis Academicæ modum tranſiliam. Et contentus ſum, quod periculum ſaltem fecerim hoc ſpecime in Patrio Iure liberando tam a præiudiciis auctoritatis legum Latii, quam ab aliis impedimentis, quæ iſtius dignitati tenebras offundere poſſunt, imo & magna ex parte integro Iuri Germanico inſigniter fraudi iamiam fuerunt. Simulque ex his patet, quam

valde opus sit, vt ex diuerticulo iurium peregrinorum
 & præiudiciorum maiorum nec non ineptarum co-
 muniū opinionum in viam & ad legitimos tram-
 solidæ doctrinæ in iuris arte reuertamur, & tali imbu-
 mur iurisprudētia, quæ iustis suis nititur ratio-
 bus, inque ipsis rerum argumentis obtinere potest.
 ulent itaque non solum istæ ineptiæ, quarum falsi-
 tem his paginis patefeci, sed & reliquæ omnes quæ
 stant conclusiones incongruæ ex principiis falsis, o-
 iam reliquimus. Econtrario augeantur in dies
 trii iuris incrementa, Legum Germanicarum so-
 dogmata, atque ab erroribus cum thoreticorum
 pragmaticorum pristinæ restituantur dignitati.
 ueat in hoc negotio, quicumque possit, lapidem,
 tandem Summi Numinis auxilio eueniet vt in
 ris tot tantisque tricis carere possimus.

T A N T V M.

NOBILISSIMO AC DOCTISSIMO
DOMINO CANDIDATO

S. P. D.

IOHANNES TOBIAS CARRACH

I. V. D.

Non possum solennibus, quæ dignitatis Tuæ amplificandæ ergo celebrantur, faustis non interesse acclamationibus. Qui enim fieret, ut gaudio non perfunderer, qui video digna meritaque laborum, quos etiam me duce legitimæ scientiæ impendisti, assiduorum præmia in Te auditorem sedulum simul atque amicem integerrimum meum conferri. Gratulor mihi potius, quod mihi occasionem dederis, non solum hisce verbis sed & ipsa re publicum industriæ & scientiæ Tuæ perhibendi testimonium, dum volueris, ut aduersus dissertationem Tuam erudite conscriptam in publico actu disputationis dubia moueam, in quorum solida discussione splendido auditorio Te strenuum pariter ac doctum exhibeas. Conscende itaque cathedram felici auspicio, victoriamque, quam non inuideo, per elegantes obiectionum mearum aliarumque remotiones reporta: cape deinde digna, quæ iam præparantur, studiorum præmia, Honores nimirum Doctorales ac laudes plaudentium auditorum! Non decrit postmodum etiam in Patria Patronorum fauor, qui operam nauabunt, ut tam dignitatem quam reliquas Tuas for-

L

tunas

De l'art de raisonner atteindre la hauteur,
Des obstacles divers déclarer l'impuissance,
Tant de doutes obscurs les mettre en évidence,
Et bien persuader son avide auditeur.

Voilà, mon cher ami, ce que sans flatterie,
Je publierai de Toi les jours de ma vie
Et qui de Tes vertus n'est qu'un très-foible trait

Cependant si l'envie, ou la haine m'accuse
De donner trop d'encens à l'objet de ma Muse
Je soutiendrai toujours que voici Ton portrait.

B. F. DE SCHADE

Noble Breuien.
Oppofant ordinaire.

S Herr Schönen hat gekennet,
Und doch Seinen Fleiß nicht nennet:
Der thut warlich Ihm zu viel
Schöne zeigt das Widerspiel.

Müßig ist Er nie gewesen:
Und man kan nun deutlich lesen;
Wie durch Seinen steten Fleiß
Er mit Recht verdient den Preis.

Ich hab Dich oft sehen sitzen,
Bei den Folianten schwitzen.
O! wie manche ganze Nacht
Hast Du dabei zugebracht.

Drum wohl an; so disputire,
Und Dein Thema defendire.
Als denn komm geschwind zurück,
Und Dich zur Bedienung schick.

Bremen steht in grossen Hoffen:
Sindst Du meinen Wunsch getroffen
So vergiß Dein Freundes nicht,
Welcher ewig Dir verpflichtet.

Mit diesen wenigen hat dem Herrn
Doctorando seine besondere
Hochachtung an den Tag gelegt
und von Herzen zu der mit Ruhm
verdienten Würde gratuliren wol-
len

ein abwesender

Guter Freund und Williger

Diener

Rann Minerva kamun geschwinde eile her un-
schaue an!
Wie jetzt einer Deiner Söhne die Cathedra
steigt hinan:
Denn Herr Schöne soll allda Ruhm und Lob im Stre-
erlangen,
Und bald nach erhaltenen Preiß mit dem Doctor-Hu-
prangen.
Nun, mein Schöne! wenn Du dann hier die Würde an-
genommen,
Wirst Du in der Vater-Sadt bald zu Höhern Wür-
kommen;

mit

W

Wo Geschick und Huld der Gönner Dich wird bringen
zum Genuß
Deines angewandten Fleißes : übrigs wünsche zum
Beschluß.

Lebe ewig! glücklich lebe!
Fahre wohl ins Vaterland,
Glück und Heil stets um Dich schwebel
Unglück sey dir unbekandt!
Dieses wünschet wohlgemeint
Dein von Herzen treuer Freund.

und ergebenster Diener

D. E. Greiff.

Delmenhorst. opp. ord.

P Artisan du bon droit, ami de l'equité,
Avec un cœur integre & plein de probité,
Et d'ailleurs bien instruit de la Juris-prudence
SCHOENE, un jour Tu sauras, Fils de bonne
Maison,

Par Tes hautes vertus, illustrer Ton beau Nom,
Pour le seul bien-public employant Ta science.

Par son Ami & serviteur

C. A. F.

S Wat schal ick mi doch seggen,
Leeve Fründ süh rechte tou,
Heer Schön de will Recht utleggen
Denn he is gewisse schlou.

Schwaras weet he licht to macken
Eis mael sien Dispute recht

Süß

Sieh hie finstu rechte Sacken,
 De recht goed sünd utelegt,
 Hiemit mut ick et beschluten:
 Goede Fründ ick segge fry:
 Dat ji könd det Recht van buen
 Un ji könd et na der rye.
 Nu so wunsch ick dat ju geeven
 Mag de Heer wat ju beleefft,
 En gesund un frölick Leeven,
 Un en hübsck Kind dat ju leefft.

Dit heft dem Heeren Autore
 uet den innersten sines frunt
 schastlicken Hartens hentou gese

J. J. H. B. Brem
 J. U. St.

Permagnum scrutaris opus, Doctissime SCHOENE
 Dum nobis placido PROCERVVM PATRIAEQUE PA
 RENTVM
 Praescripto exponis clare, quid iuris & æqui,
 Et quod monstrari nequeant ex Jure Quiritum,
 Nostri consueti Mores, Legesque Statuta.
 Gratulor ex animo, vt Numen Tua cœpta secundet
 Et Te felicem in Patriam incolumemque reducat.
 Antiqui in Generis Decus, inque Parentis Honorem

His paucis Prænobiliss. atque Doctiss.
 Domino Doctorando gratulari vo
 luit animo Lubenti Hilarique

Amicus Bremensis

